

Set

P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Political Theory (230109101)

वार, दिनांक : बुधवार, २९-१०-२०२५
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

कमाल गुणः ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) रुसोची 'सामूहिक इहेची' कल्पना ——— चा आधार आहे.
अ) अधिसत्ता ब) सत्ता
क) अधिमान्यता ड) सार्वभौमत्व
- २) ——— अधिसत्ता व्यक्तिगत स्वरूपाची असते.
अ) पारंपारिक ब) दिव्यबलयी
क) विधी विवेकजन्य ड) भ्रामक
- ३) राजकीय व्यवस्थेच्या स्थैर्यासाठी ——— ची आवश्यकता असते.
अ) अधिसत्तेची ब) सामंजस्याची
क) नेतृत्वाची ड) अधिमान्यतेची
- ४) राजकीय बंधनाला ——— असेही म्हणतात.
अ) राजकीय आज्ञापालन ब) राजकीय आज्ञाभंग
क) राजकीय मर्यादा ड) राजकीय बांधिलकी
- ५) 'शक्ती' हा राज्याचा आधार नसून लोकांची इच्छा हा राज्याचा आधार असतो असे ——— यांनी सांगितले.
अ) हेरॉल्ड लास्की ब) टी. एच. ग्रीन
क) रूसो ड) प्लेटो
- ६) उदारमतवादी लोकशाही सिद्धांतानुसार राज्य हे ——— आहे.
अ) साध्य ब) सर्वश्रेष्ठ
क) साधन ड) शक्तिशाली

- ७) उदारमतवादी लोकशाही राज्याचे पुरस्कर्ते ——— राज्याचे समर्थन करतात.
अ) धर्मनिरपेक्ष ब) कल्याणकारी
क) व्यक्तिवादी ड) वरील सर्व
- ८) ——— हा विचारवंत मार्क्सवाद व नवमार्क्सवाद यामधील महत्त्वाचा दुवा मानला जातो.
अ) अंतोनिओ ग्रामसी ब) इसाया बर्लिन
क) हेबरमास ड) हर्बर्ट मार्क्युज
- ९) 'ओरिजिन ऑफ प्रायव्हेट प्रॉपर्टी फॅमिली अँड स्टेट' या ग्रंथात ——— ने राज्य विषयक विचार मांडले आहेत.
अ) कार्ल मार्क्स ब) फ्रेडरिक एंगल्स
क) लेनिन ड) ट्रॉट्स्की
- १०) कार्ल मार्क्सने कामगारांची हुकूमशाही या ——— काळासाठी प्रतिपादित केली आहे.
अ) अनिश्चित ब) सुरुवातीच्या
क) संक्रमण ड) क्रांतीपूर्व
- ११) कार्ल मार्क्सच्या मते साम्यवादी समाजरचना ——— असेल.
अ) राज्य विहित ब) व्यक्ती विहित
क) न्याय विहित ड) स्वातंत्र्य विहित
- १२) ——— या विचारवंताने लोकशाही केंद्रीकरणाचे समर्थन केले आहे.
अ) कार्ल मार्क्स ब) लिओ ट्रॉट्स्की
क) लेनिन ड) इसाया बर्लिन

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) राजकीय सिद्धांताचे पुनरुज्जीवन
- ब) अधिमान्यता स्पष्ट करा.
- क) 'राजकीय दायित्व' चा अर्थ सांगा.
- ड) अधिसत्ता प्रकार स्पष्ट करा.
- इ) नवमाक्सवाद
- ई) सत्ता

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) राजकीय आबंधन
ब) राजकीय सिद्धांताचा अनुभवजन्य दृष्टीकोन
क) राज्याचा मार्क्सवादाचा सिद्धांत.
ड) राज्याच्या उदारमतवादी सिद्धांतावर निबंध लिहा.

- प्र.४ खालील प्रश्नांची विस्तृत उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) राजकीय सिद्धांत म्हणजे काय? राजकीय सिद्धांताचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) राजकीय सिद्धांताच्या न्हासाचे कारण.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- उदारमतवादी लोकशाहीची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Political Theory (230109101)

Day & Date: Wednesday, 29-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

12

- 1)** Rousseau's idea of 'General Will' is the basis of _____.
 - a) Authority
 - b) Power
 - c) Prerogative
 - d) Sovereignty
- 2)** _____ Authority is personal in nature.
 - a) Traditional
 - b) Charismatic
 - c) Ritual Discretionary
 - d) Deceptive
- 3)** Stability of political system requires _____.
 - a) Authority
 - b) Harmony
 - c) Leadership
 - d) Legitimacy
- 4)** Political obligation is also known as _____.
 - a) Political obedience
 - b) Political disobedience
 - c) Political limitations
 - d) Political commitment
- 5)** _____ said 'Power' is not the basis of the state but the will of the people is the basis of the state.
 - a) Harold Laski
 - b) T. H. Greene
 - c) Rousseau
 - d) Plato
- 6)** According to liberal democratic theory, the state is _____.
 - a) Achievement
 - b) Supreme
 - c) Source
 - d) Powerful
- 7)** Advocators of the liberal democratic state support _____ the state.
 - a) Secular
 - b) Welfare
 - c) Individualist
 - d) All of the above
- 8)** _____ This thinker is considered an important link between Marxism and Neo-Marxism.
 - a) Antonio Gramsci
 - b) Isaiah Berlin
 - c) Habermas
 - d) Herbert Marcuse

- 9) In the book 'Origin of Private Property Family and State' _____ has presented the views on the state.
 - a) Karl Marx
 - b) Friedrich Engels
 - c) Lenin
 - d) Trotsky
- 10) Karl Marx advocated workers' dictatorship for the _____ period.
 - a) Indefinite
 - b) Early
 - c) Transitional
 - d) Pre-Revolutionary
- 11) According to Karl Marx, a communist society would be _____.
 - a) stateless
 - b) man less
 - c) justice less
 - d) freedomless
- 12) _____ This thinker has supported democratic centralization.
 - a) Karl Marx
 - b) Leo Trotsky
 - c) Lenin
 - d) Isaiah Berlin

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- a) Revival of political theory
- b) Explain legitimacy.
- c) Explain the meaning of 'political liability'.
- d) Explain types of authority.
- e) Neo-Marxism
- f) Power

Q.3 Write Short Notes. (Any Two)

12

- a) Political Obligation
- b) Empirical approach of political theory
- c) Marxist theory of state
- d) Write an essay on liberal theory of state.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)

12

- a) What is Political Theory? Explain the nature and scope of political theory.**

OR

- b) Cause of decline of political theory.**

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Explain the features of liberal democracy.

Set **P**

एम.ए. (Political Science) (सत्र – I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५

Major Ideas in Public Administration (230109102)

वार, दिनांक: शुक्रवार, ३१-१०-२०२५

कमाल गुणः ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકડીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) लोक प्रशासनाचा विकास ---- देशांमध्ये झाला आहे.

अ) विकसित

ब) अविकसित (Undeveloped)

क) अविकसित (Underdeveloped) ड) वरीलपैकी काहीही नाही

२) POSDCORB हा शब्द ---- यांनी प्रथमच वापरला.

अ) डी' मॉक

ब) ल्यूथर गुलिक

क) विलोबी

ड) मार्क्स

३) लष्करी प्रशासनात ——— तत्त्व खूप महत्त्वाचे आहे.

अ) शिस्त

ब) एकत्र कमांड

क) नियंत्रण कालावधि

ड) वरीलपैकी काहीही नाही

४) वाल्डोच्या मते, लोक प्रशासन ——— आहे.

अ) कला

ब) विषय

क) विज्ञान

ਡ) ਪ੍ਰਣਾਲੀ

५) सार्वजनिक प्रशासन आधुनिक समाजाचे —— आहे.

अ) मेंदू

ब) हृदय

क) मिशन

ਡ) ਉਦੇਸ਼

६) ---- यांना लोक प्रशासनाचे जनक मानले जाते.

अ) प्लेटो

ब) मार्क्स

क) लेनिन

ડ) વૂડ્ઝો વિલ્સન

७) संस्थेची लाइन एजन्सी ---- शी संबंधित आहे?

અ) ધોરણ તયાર કરણે

ब) धोरण अंमलबजावणी

क) घरगुती समर्थन सेवा

ड) नियमन क्रियाकलाप

- ८) संघटनात्मक संरचना, प्रक्रिया आणि औपचारिक संस्थांचा अभ्यास ——— चा भाग आहे.
 अ) मानवी संबंध दृष्टीकोन ब) वर्तणूक दृष्टीकोन
 क) अभिजात दृष्टीकोन ड) तांत्रिक दृष्टीकोन
- ९) खालीलपैकी कोणता दृष्टिकोन लोक प्रशासनाला त्याच्या राजकीय, सामाजिक, सांस्कृतिक आणि पर्यावरणीय सेटिंग्जमध्ये कार्यरत मानतो?
 अ) तांत्रिक दृष्टीकोन ब) पर्यावरणीय दृष्टीकोन
 क) अभिजात दृष्टीकोन ड) यापैकी काहीही नाही
- १०) कोणते प्रशासन व्यवसायासारखे, गैर-राजकीय आणि नफाभिमुख आहे?
 अ) सार्वजनिक ब) खाजगी
 क) सहकारी ड) यापैकी काहीही नाही
- ११) विभागाच्या निर्मितीमध्ये योग्य P कोणता नाही?
 अ) उद्देश ब) प्रक्रिया
 क) स्थान ड) कामगिरी
- १२) स्वतंत्र नियामक आयोग हे कोणत्या देशाचे वैशिष्ट्य आहे?
 अ) फ्रान्स
 ब) जपान
 क) युनायटेड स्टेट्स ऑफ अमेरिका
 ड) भारत

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) लोकप्रशासनाच्या वैशिष्ट्यांचे वर्णन करा.
 ब) विभागाचे निर्मिती स्पष्ट करा.
 क) स्वतंत्र नियामक आयोग.
 ड) POSDCORB या शब्दाचे स्पष्टीकरण करा.
 इ) लोक प्रशासनाच्या दोन व्याख्या.
 ई) भारतीय रिझर्व्ह बँक (RBI)

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- अ) नवीन लोकप्रशासन
 ब) अभिजात दृष्टीकोन
 क) लोकप्रशासनाचा अभ्यास करण्यासाठी पर्यावरणीय दृष्टिकोन सांगा.
 ड) लोकप्रशासन आणि खाजगी प्रशासन यांच्यातील फरक लिहा.

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
अ) योग्य उदाहरणांसह सार्वजनिक निगम स्पष्ट करा.
किंवा
ब) संस्थेची व्याख्या करा, संस्थेचे वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
लोकप्रशासनाचा अर्थ, स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Major Ideas in Public Administration (230109102)

Day & Date: Friday, 31-10-2025
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. **12**

- 1) Development of Public Administration has taken place in ____ countries.
 - a) Developed
 - b) Undeveloped
 - c) Underdeveloped
 - d) None of the above
- 2) The word POSDCORB used first time by _____.
 - a) D'mock
 - b) Luther Gulick
 - c) Vilobee
 - d) Marx
- 3) In Military Administration _____ principle is very important.
 - a) Discipline
 - b) Unity of Command
 - c) Span of Control
 - d) None of the above
- 4) According to Valdo, Public Administration is _____.
 - a) Art
 - b) Subject
 - c) Science
 - d) System
- 5) Public Administration is _____ of modern society.
 - a) Brain
 - b) Heart
 - c) Mission
 - d) Purpose
- 6) _____ is considered Father of Public Administration.
 - a) Plato
 - b) Marx
 - c) Lenin
 - d) Woodrow Wilson
- 7) Line agency of an organization is related to _____.
 - a) Policy making
 - b) Policy implementation
 - c) Household support services
 - d) Regulatory activities
- 8) The study of Organisational structures, processes and formal institutions is part of _____.
 - a) Human Relations Approach
 - b) Behavioural Approach
 - c) Classical Approach
 - d) Technical Approach

- 9) Which of the following approach considers Public Administration as operating in its political, social, cultural & environmental settings?
a) Technical Approach b) Ecological Approach
c) Classical Approach d) None of these
- 10) Which Administration is businesslike, non political & profit oriented?
a) Public b) Private
c) Cooperative d) None of these
- 11) Which is NOT the correct P” in the formation of a department?
a) Purpose b) Process
c) Place d) Performance
- 12) Independent Regulatory Commission is a characteristics of which country?
a) France b) Japan
c) United States of America d) India

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Describe the features of Public Administration.
b) Explain the bases of Department.
c) Independent Regulatory Commissions.
d) Explain the term POSDCORB.
e) Two definitions of public administration.
f) Reserve Bank of India (RBI)

Q.3 Write Short Notes. (Any Two) 12

- a) New Public Administration
b) Classical approach
c) State the Ecological approach to Study Public Administration.
d) Write down the differences between Public Administration & Private Administration.

Q.4 Broad Question. (Any One) 12

- a) Explain Public Corporations with suitable examples.

OR

- b) Define the Organization, explain the bases of organization.

Q.5 Broad Question. 12

Explain the meaning, Nature and Scope of Public Administration.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र - I) (नवीन) (NEP CBCS)

परीक्षा: ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - 2025

Modern Indian Political Thought (230109103)

वार, दिनांक : सोमवार, 03-11-2024

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) राजा राम मोहन राय ——— गोष्टीला विरोध केला.

- अ) स्वदेशी वस्तुंना
- ब) मूर्तीपूजा कर्मकांडाला
- क) पाश्चात्य शिक्षणाला
- ड) यापैकी नाही

२) ——— संकल्पना राजा राम मोहन राय यांनी मांडली.

- अ) अनेकेश्वरवाद
- ब) एकेश्वरवाद
- क) ईश्वरवाद
- ड) यापैकी नाही

३) स्वामी दयानंद सरस्वती यांच्या प्रबोधनाचा आधार ——— होता.

- अ) उपनिषध
- ब) वेद
- क) रामायण
- ड) महाभारत

४) स्वामी दयानंद सरस्वती यांनी ——— चा व्याकरणाचा अभ्यास केला.

- अ) पाणिनी
- ब) शुक्रचार्य
- क) भास्कराचार्य
- ड) यापैकी नाही

५) एका सत्याची सहस्त्र सूर्य बरोबरी करू शकत नाहीत असे ——— यांनी म्हटले आहे.

- अ) महात्मा गांधी
- ब) राजा राम मोहन राय
- क) स्वामी सरस्वती
- ड) पंडित नेहरू

६) ——— च्या the rights of man या पुस्तकाचा महात्मा फुले यांच्यावर प्रभाव होता.

- अ) सिडने वेब
- ब) थोमस पेन
- क) बेंथम
- ड) यापैकी नाही

- ७) महात्मा फुले यांना महात्मा ही पदवी ——— यांनी दिली.
 अ) विठ्ठलराव कृष्णाजी वंडेकर ब) कृ. अ. केळुस्कर
 क) प्रिन्स चार्ल्स ड) यापैकी नाही
- ८) न्या. रानडे यांनी आपल्या विचारात ——— महत्त्व दिले.
 अ) स्वातंत्र्याला ब) नैतिकतेला
 क) मूल्यांना ड) यापैकी नाही
- ९) लोकमान्य टिळकांना गोवर्धन पारीख यांनी ——— ही उपाधी दिली.
 अ) भारतीय राष्ट्रवादाचे शिल्पकार
 ब) महात्मा
 क) सर
 ड) यापैकी नाही
- १०) १८५७ चे स्वतंत्र समर हे पुस्तक ——— यांनी लिहले आहे.
 अ) स्वतंत्र्यवीर सावरकर ब) पंडित नेहरू
 क) महात्मा गांधी ड) यापैकी नाही
- ११) अल हिलाल साप्ताहिक ——— यांनी सुरु केले होते.
 अ) स्वातंत्र्यवीर सावरकर ब) पंडित नेहरू
 क) महात्मा गांधी ड) मौलाना आझाद
- १२) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांनी खालीलपैकी ——— वर्तमानपत्र सुरु केले.
 अ) केसरी ब) बहिष्कृत भारत
 क) हरिजन ड) यापैकी नाही

प्र.२ टीपा लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) राजा राम मोहन राय यांचे सामाजिक योगदान.
 ब) लोहिया यांचे समाजवाद विषयक विचार.
 क) स्वामी दयानंद सरस्वती यांचे राष्ट्रवाद विषयक विचार स्पष्ट करा.
 ड) लखनौ करार १९१६ माहिती द्या.
 इ) बाबासाहेब आंबेडकर यांचे संसदीय लोकशाही बदलचे विचार.
 ई) आर्य समाज तत्वे स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) महात्मा गांधी यांची सत्य व अहिंसा स्पष्ट करा.
 ब) स्वामी दयानंद सरस्वती यांचा राष्ट्रवाद लिहा.
 क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जातीव्यवस्था विषयक विचार लिहा.
 ड) मौलाना आझाद यांचे धर्मविषयक विचार स्पष्ट करा.

- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) पंडित नेहरू यांचे लोकशाही बदलचे विचार सविस्तर लिहा.
किंवा
- ब) लोकमान्य टिळक यांची राष्ट्रीय चतूसुत्री लिहा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे उत्तरे लिहा. १२
- सामाजिक सुधारणा कार्यातील महात्मा फुले यांचे योगदान लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Modern Indian Political Thought (230109103)

Day & Date: Monday, 03-11-2025
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **12**

- 1) Raja Ram Mohan Roy opposed _____ things.
 - a) Worshipping foreign objects
 - b) Rituals, and a great deal
 - c) Western education
 - d) None of these
- 2) _____ The concept was presented by Raja Ram Mohan Roy.
 - a) Polytheism
 - b) Monotheism
 - c) Theism
 - d) Not one of them
- 3) The basis of Swami Dayanand Saraswati's awakening was _____.
 - a) Upanishad
 - b) Veda
 - c) Ramayana
 - d) Mahabharata
- 4) Swami Dayanand Saraswati studied the grammar of _____.
 - a) Panini
 - b) Shukracharya
 - c) Bhaskaracharya
 - d) Is not one of them
- 5) A thousand suns cannot equal one truth _____ has said.
 - a) Mahatma Gandhi
 - b) Raja Ram Mohan Roy
 - c) Swami Saraswati
 - d) Pandit Nehru
- 6) Mahatma Phule was influenced by the book The Rights of Man _____.
 - a) Sidne Web
 - b) Thomas Penn
 - c) Bentham
 - d) Is not one of them
- 7) Mahatma Phule was given the title of Mahatma _____.
 - a) Vitthalrao Krishnaji Vandekar
 - b) A. K. Keluskar
 - c) Prince Charles
 - d) is not one of them
- 8) Justice Ranade gave importance in his thoughts _____.
 - a) Freedom
 - b) values
 - c) morality
 - d) is not one of them

- 9) Lokmanya Tilak was given the title of _____ by Govardhan Parikh.
a) Architect of Indian Nationalism
b) Mahatma
c) Sir
d) None of these
- 10) The book "Independence War of 1857 is written by _____.
a) Swatantryaveer Savarkar b) Pandit Nehru
c) Mahatma Gandhi d) None of these
- 11) Al Hilal Weekly was started by _____.
a) Swatantryaveer Savarkar b) Pandit Nehru
c) Mahatma Gandhi d) Maulana Azad
- 12) Dr. Babasaheb Ambedkar started the following _____ fortnightly.
a) Kesari b) Expelled Indians
c) Harijan d) Is not one of them

Q.2 Write short notes. (Any Four)**12**

- a) Social Contribution of Raja Ram Mohan Roy.
b) Lohia's Thoughts on Socialism.
c) Explain Swami Dayanand Saraswati's Thoughts on Nationalism.
d) Give information about Lucknow Pact 1916.
e) Babasaheb Ambedkar's Thoughts on Parliamentary Democracy.
f) Explain the principles of Arya Samaj.

Q.3 Answer the following Questions. (Any Two)**12**

- a) Explain Mahatma Gandhi's truth and non-violence.
b) Write Swami Dayanand Saraswati's nationalism.
c) Write Dr. Babasaheb Ambedkar's thoughts on caste system.
d) Explain Maulana Azad's thoughts on religion.

Q.4 Answer the following Questions. (Any One)**12**

- a) Write in detail Pandit Nehru's thoughts on democracy.

OR

- b) Write Lokmanya Tilak's National Fourteenets.

Q.5 Answer the following Questions.**12**

Write the contribution of Mahatma Phule in social reform work.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र - I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५

Research Methodology in Political Science (230109105)

वार, दिनांक: गुरुवार, ०६-११-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) ——— हे सामाजिक संशोधनाचे मुख्य उद्दिष्ट्ये आहे.

अ) ज्ञान	ब) व्यवसाय
क) तथ्यांचा अभ्यास	ड) पदवी

२) गृहीतकांचे ——— प्रकार आहेत.

अ) २	ब) ३
क) ४	ड) ७

३) माहिती संकलनाचे ——— साधने आहेत.

अ) मुलाखती	ब) प्रश्नावली
क) निरीक्षण	ड) वरील सर्व

४) ——— हे निर्णय प्रक्रियेत मदत करीत असते.

अ) अहवाल	ब) गृहीतके
क) निरीक्षण	ड) यापैकी नाही

५) ——— हे वैज्ञानिक संशोधनाचे एक महत्त्वाचे साधन आहे.

अ) अहवाल	ब) गृहीतके
क) प्रश्नावली	ड) यापैकी नाही

६) सामाजिक विज्ञान संशोधन ——— विकासासाठी उपयुक्त आहे.

अ) सांस्कृतीक	ब) आर्थिक
क) सामाजिक	ड) वरीलपैकी नाही

७) ——— हे संशोधनाचे नियोजन आणि धोरण आहे.

अ) संशोधन समस्या	ब) संशोधन आराखडा
क) संशोधन प्रकल्प	ड) संशोधन प्रक्रिया

- ८) अहवाल लेखन हा संशोधन प्रक्रियेतील — टप्पा आहे.
अ) द्वितीय ब) तृतीयक
क) शेवटचा ड) प्रथम
- ९) निरिक्षणाद्वारे गोळा केलेली माहिती — डेटा म्हणून ओळखली जाते.
अ) प्राथमिक ब) वास्तविक
क) थेट ड) माध्यमिक
- १०) — समाजशास्त्र संशोधनातील वैज्ञानिक पद्धतीची पहिली पायरी आहे.
अ) निरिक्षण ब) गृहितके
क) समस्येचे सुत्रीकरण ड) भविष्यवाणी
- ११) — हे चांगल्या गृहितकाचे वैशिष्ट्ये आहे.
अ) स्पष्टता ब) आत्मविश्वास
क) सर्वसमावेशकता ड) वर्णनात्मकता
- १२) मुलाखत म्हणजे दोन किंवा अधिक व्यक्तींमधील —.
अ) वाद ब) संवादात्मक प्रतिसाद
क) प्रश्न-उत्तरे ड) चर्चा

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार)

१२

- अ) संशोधन पद्धत म्हणजे काय?
ब) गृहितके म्हणजे काय?
क) प्रश्नावलीचे प्रकार सांगा.
ड) अहवाल लेखनाचे महत्त्व सांगा.
इ) संशोधनाचे महत्त्व स्पष्ट करा.
ई) संशोधन विषयाची निवड सांगा.

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- अ) गृहितकांचे प्रकार सांगा.
ब) माहितीचे संकलन.
क) संशोधन पद्धतीचे प्रकार.
ड) चांगल्या संशोधकाचे गुण.

प्र.४ खालीलप्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) प्रश्नावलीचे उद्दिष्टे व महत्त्व सांगा.
किंवा
ब) चांगल्या अहवाल लेखनाची वैशिष्ट्ये सांगा.

प्र.५ सामाजिक संशोधनाचे प्रकार सांगून वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

१२

Set

P

M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Research Methodology in Political Science (230109105)

Day & Date: Thursday, 06-11-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

12

- 1) _____ is the main objective of social science.

a) Knowledge	b) Business
c) Study of facts	d) Degree
- 2) There are _____ types of hypothesis.

a) 2	b) 3
c) 4	d) 7
- 3) _____ is a tool for collecting information.

a) Interview	b) Questionnaire
c) Observation	d) All of the above
- 4) _____ It help in the decision making process.

a) Report	b) Hypothesis
c) Observation	d) None of these
- 5) _____ It is an important tool for scientific research.

a) Report	b) Hypothesis
c) Questionnaire	d) None of these
- 6) Social science research is helpful in _____ development.

a) Cultural	b) Economic
c) Social	d) None of these
- 7) _____ is the planning and strategy of research.

a) Research problem	b) Research design
c) Research project	d) Research process
- 8) Report writing is _____ stage in research process.

a) Second	b) Third
c) Last	d) First
- 9) Information collected through observation is known as _____ data.

a) Primary	b) Factual
c) Direct	d) Secondary

- 10)** _____ is the first step in scientific method in social science research.
- a) Observation b) Hypothesis
c) Formulation of problem d) Prediction
- 11)** _____ is the characteristic of good hypothesis.
- a) Clarity b) Confidence
c) Comprehensiveness d) Descriptiveness
- 12)** An ‘Interview’ means _____ between two or more persons.
- a) Debate b) Communicative response
c) Question-answer d) Discussion

Q.2 Answer the following questions. (Any Four) 12

- What is research methodology?
- What is Hypothesis?
- State the types of Questionnaire.
- State the importance of report writing.
- Explain the importance of research.
- State the selection of research topic.

Q.3 Write short notes. (Any Two) **12**

- State the types of Hypothesis.
- Data collection.
- Type of research methodology.
- Qualities of good researcher.

Q.4 Answer the following question. (Any One) 12

- a) Explain the objectives and importance of the questionnaire.**

OR

- b) State the characteristics of good report writing.**

Q.5 Answer the following question. **12**

Explain the characteristics of social research by stating the types of Research.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र - I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५

Financial Administration in India (230109106)

वार, दिनांक: शनिवार, ०८-११-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) नीती आयोगाचे ——— अध्यक्ष असतात.

अ) राष्ट्रपती	ब) उपराष्ट्रपती
क) पंतप्रधान	ड) राज्यपाल

२) नीती आयोगाचे पहिले उपाध्यक्ष ——— होते.

अ) अरविंद पनगरिया	ब) सुमन बेरी
क) राजीव कुमार	ड) यापैकी नाही

३) भारताच्या अर्थव्यवस्थेचा प्रवास ——— आहे.

अ) मिश्र अर्थव्यवस्थेकडून मुक्त अर्थव्यवस्थेकडे
ब) मुक्त अर्थव्यवस्थेकडून मिश्र अर्थव्यवस्थेकडे
क) मिश्र अर्थव्यवस्थेकडून समाजवादी अर्थव्यवस्थेकडे
ड) मुक्त अर्थव्यवस्थेकडून समाजवादी अर्थव्यवस्थेकडे

४) ——— त्यांच्या मते राज्याची सर्व कामे अर्थव्यवस्थेवर अवलंबून असतात.

अ) लॉर्ड जॉर्ज	ब) कौटिल्य
क) रिचेलियू	ड) यापैकी नाही

५) आर्थिक प्रशासनाची ही कामे ——— आहेत?

अ) अंदाजपत्रक तयार करणे
ब) विधिमंडळाकडून अंदाजपत्रकास मंजूरी मिळवणे
क) राज्याने उभारलेले भांडवल व पैसा सुरक्षित ठेवणे
ड) वरील सर्व

६) अर्थसंकल्प प्रथम कोणत्या सभागृहात सादर केला जातो?

अ) लोकसभा	ब) राज्यसभा
क) ग्रामपंचायत	ड) विधान परिषद

- ७) अर्थसंकल्प तयार करताना ——— मूलभूत तत्वाचा अवलंब केला जातो.
 अ) समतोल असावा
 ब) अंदाज रोखीवर आधारित असावा
 क) खर्च सर्वकष पद्धतीने दाखवावा
 ड) वरील सर्व
- ८) भारताचे आर्थिक वर्ष कधी सुरुवात होते?
 अ) १ एप्रिल
 ब) ३१ डिसेंबर
 क) ३१ मार्च
 ड) १ मार्च
- ९) ——— हे महालेखापरीक्षकाची नेमणूक करतो.
 अ) पंतप्रधान
 ब) राष्ट्रपती
 क) राज्यपाल
 ड) जिल्हाधिकारी
- १०) आर्थिक आणीबाणी कोण जाहीर करते?
 अ) पंतप्रधान
 ब) राष्ट्रपती
 क) राज्यपाल
 ड) जिल्हाधिकारी
- ११) भारतीय राज्यघटनेच्या कलमात वित्त आयोगाची तरतूद आहे.
 अ) कलम ३६०
 ब) कलम २८०
 क) कलम ३६८
 ड) कलम ३५२
- १२) ——— लेखापरीक्षण होय.
 अ) खाती तपासणे
 ब) पैसे खर्च करणे
 क) पैसे वाया घालावणे
 ड) पैशांची बचत करणे

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) अर्थसंकल्पाचे महत्त्व आणि तत्त्वे लिहा.
 ब) आर्थिक प्रशासनाचा अर्थ स्पष्ट करा.
 क) लोकलेखा समितीची कार्ये लिहा.
 ड) आर्थिक नियोजन महत्त्व स्पष्ट करा.
 इ) आर्थिक प्रशासनाबाबत विधिमंडळाची भूमिका स्पष्ट करा.
 ई) आर्थिक प्रशासनात कार्यकारणीचे महत्त्व लिहावे.

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) नीती आयोगाची भूमिका स्पष्ट करा.
 ब) कोषागार व वित्त विभागाची माहिती लिहा.
 क) केंद्र आणि राज्य यांच्यातील आर्थिक संबंध लिहा.
 ड) प्राक्कलन समितीची रचना लिहा.

- प्र.४ दीर्घोत्तरी उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) अर्थसंकल्पाची व्याख्या करून प्रकार सविस्तर समजावून सांगा.
किंवा
- ब) भारताचे नियंत्रण व महालेखापरीक्षक यांचे कामे सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.५ दीर्घोत्तरी उत्तर लिहा. १२
- भारतातील अंदाजपत्रकाची प्रक्रिया स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Financial Administration in India (230109106)

Day & Date: Saturday, 08-11-2025
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

12

- 1) Niti Aayog _____ President is.
 - a) President
 - b) Vice President
 - c) Prime Minister
 - d) Governor
- 2) First Vice Chairman of NITI Aayog _____ was.
 - a) Arvind Panagariya
 - b) Suman Beri
 - c) Rajiv Kumar
 - d) None of these
- 3) The journey of India's economy _____ it is.
 - a) From mixed economy to free economy
 - b) From free economy to mixed economy
 - c) From mixed economy to socialist economy
 - d) From free economy to socialist economy
- 4) _____ According to him, all the functions of the state depend on the economy.
 - a) Lord George
 - b) Kautilya
 - c) Richelieu
 - d) None of these
- 5) These functions of financial administration _____ Are there?
 - a) Preparing a budget
 - b) Getting the budget approved by the legislature
 - c) Securing the capital and money raised by the State
 - d) All of the above
- 6) In which House is the budget first presented?
 - a) Lok Sabha
 - b) Rajya Sabha
 - c) Gram Panchayat
 - d) Legislative Council
- 7) The basic principle of _____ is adopted while preparing the budget.
 - a) Should be balanced
 - b) Estimates should be cash-based
 - c) Show costs in a comprehensive manner
 - d) All of the above

- 8) When does India's financial year begin?
a) April 1
b) December 31
c) March 31
d) March 1
- 9) _____ He appoints the Auditor General.
a) Prime Minister
b) President
c) Governor
d) District Collector
- 10) Who declares a financial emergency?
a) Prime Minister
b) President
c) Governor
d) District Collector
- 11) The Constitution of India provides for a Finance Commission.
a) Article 360
b) Article 280
c) Article 368
d) Article 352
- 12) _____ Audit yes.
a) Checking accounts
b) Spending money
c) Wasting money
d) Saving money

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- Write down the importance and principles of the budget.
- Explain the meaning of financial governance.
- Write the functions of the Public Accounts Committee.
- Explain the importance of financial planning.
- Clarify the legislature's position on financial governance.
- Write down the importance of causality in financial governance.

Q.3 Answer the following question. (Any Two)

12

- Explain the role of NITI Aayog.
- Write information about Treasury and Finance Department.
- Write the economic relationship between the Centre and the state.
- Write the composition of the assessment committee.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)

12

- a)** Define the budget and explain the type in detail.

OR

- b) Explain in detail the functions of the Comptroller and Auditor General of India.**

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Explain the budget process in India.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र - I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५

Comparative Government Politics (230109107)

वार, दिनांक: शनिवार, ०८-११-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) तुलनात्मक राज्यशास्त्राचा अभ्यास प्रामुख्याने ——— शी संबंधित आहे.

अ) नैसर्गिक विज्ञान	ब) राजकीय संस्था
क) इतिहास	ड) अर्थशास्त्र

२) पारंपारिक दृष्टिकोनाचे एक महत्त्वाचे वैशिष्ट्य म्हणजे ——— आहे.

अ) अनुभवजन्य विश्लेषण	ब) वर्तनावर लक्ष
क) मूल्याधारित अभ्यास	ड) सांख्यिकी पद्धती

३) संरचनात्मक कार्यात्मक दृष्टिकोन ——— यांनी विकसित केला.

अ) डेव्हिड ईस्टर्न	ब) आल्मंड आणि पॉवेल
क) कार्ल मार्क्स	ड) मॉन्टेस्क्यू

४) अमेरिका राज्यघटना ——— प्रणालीसाठी ओळखली जाते.

अ) अलिखित स्वरूप	ब) संसदीय प्रणाली
क) राष्ट्राध्यक्ष प्रणाली	ड) प्रत्यक्ष लोकशाही

५) स्वित्झर्लंड मध्ये ——— प्रकारचे शासन आहे.

अ) संघराज्य शासन	ब) राजेशाही
क) हुकूमशाही	ड) लष्करी शासन

६) युनायटेड किंगडम मधील कार्यकारी प्रमुख म्हणजे ——— असतो.

अ) राष्ट्राध्यक्ष	ब) चान्सलर
क) पंतप्रधान	ड) मुख्य कार्यकारी अधिकारी

७) तुलनात्मक राज्यशास्त्र राजकीय प्रणालींच्या ——— वर लक्ष केंद्रित करते.

अ) संस्कृती	ब) रचना
क) भूगोल	ड) इतिहास

- ८) ——— दृष्टिकोन मूल्ये, संकेत आणि संस्था यावर भर देतो.
अ) वर्तनवादी ब) संरचनात्मक—कार्यात्मक
क) पारंपारिक ड) मार्क्सवादी
- ९) ——— यांनी राज्यशास्त्रात वर्तनवादी संकल्पना मांडली.
अ) डेविड ईस्टन ब) आल्मंड आणि पॉवेल
क) कार्ल मार्क्स ड) प्लेटो
- १०) युनायटेड किंगडम ची राज्यघटना ——— स्वरूपाची आहे.
अ) लिखित ब) अलिखित
क) कठोर ड) संहिताबद्ध
- ११) ——— देशात कार्यकारी प्रमुख म्हणजे राष्ट्राध्यक्ष असतो.
अ) युनायटेड किंगडम ब) अमेरिका
क) स्वित्झर्लंड ड) कॅनडा
- १२) स्वित्झर्लंड मध्ये ——— प्रकारचे शासन आहे.
अ) संसदीय ब) राष्ट्राध्यक्ष
क) प्रत्यक्ष लोकशाही ड) धार्मिक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) तुलनात्मक राज्यशास्त्राची व्याख्या करा.
- ब) तुलनात्मक राज्यशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती स्पष्ट करा.
- क) आधुनिक राजकीय अभ्यासामध्ये तुलनात्मक राज्यशास्त्राचे महत्त्व लिहा.
- ड) तुलनात्मक राज्यशास्त्रातील पारंपारिक दृष्टिकोन स्पष्ट करा.
- इ) संरचनात्मक कार्यात्मक दृष्टिकोन उदाहरणासह समजावून सांगा.
- ई) वर्तनवादी दृष्टिकोन आणि त्याचा राजकीय अभ्यासावर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- अ) युनायटेड किंगडम देशाच्या राज्यघटनाची वैशिष्ट्ये तुलना करून लिहा.
ब) स्वीस राज्यघटनेची प्रमुख वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.
क) युनायटेड किंगडम मधील कार्यकारी संघटनेची रचना स्पष्ट करा.
ड) अमेरिकेतील कार्यकारी विभागाच्या कार्यावर थोडक्यात लिहा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक)

१२

- अ) स्विझरलँड मधील कार्यकारी विभागाची रचना कशी आहे ते लिहा.
किंवा
ब) युके आणि अमेरिका मधील कार्यकारी विभागांची तुलना करा.

प्र.५ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा.
अमेरिका या देशाच्या राज्यघटनेची वैशिष्ट्ये तुलना करून लिहा.

१२

Seat No.	
----------	--

Set P

M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Comparative Government Politics (230109107)

Day & Date: Saturday, 08-11-2025
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct answer to the following question. 12

- 1) Comparative Politics mainly deals with the study of _____.
 a) Natural Sciences b) Political Institutions
 c) History d) Economics
- 2) A key feature of the Traditional Approach is _____.
 a) Empirical analysis b) Focus on behavior
 c) Normative study d) Quantitative methods
- 3) The structural Functional Approach was developed by _____.
 a) David Easton b) Almond and Powell
 c) Karl Marx d) Montesquieu
- 4) The Constitution of the USA is known for its _____ system.
 a) Unwritten nature b) Parliamentary system
 c) Presidential system d) Direct democracy
- 5) Switzerland is known for its practice of _____.
 a) Federalism b) Monarchy
 c) Authoritarianism d) Military rule
- 6) The Executive in the United Kingdom is headed by the _____.
 a) President b) Chancellor
 c) Prime Minister d) Chief Executive Officer
- 7) Comparative Politics focuses on the _____ of political systems.
 a) Culture b) Structure
 c) Geography d) History
- 8) The _____ approach emphasizes values, norms, and institutions.
 a) Behavioral b) Structural-functional
 c) Traditional d) Marxist
- 9) _____ introduced the concept of behavioralism in political science.
 a) David Easton b) Almond and Powell
 c) Karl Marx d) Plato

- 10)** The United Kingdom has an _____ constitution.
a) Written b) Unwritten
c) Rigid d) Codified
- 11)** The President is the head of the executive in the _____.
a) United Kingdom b) USA
c) Switzerland d) Canada
- 12)** Switzerland follows a _____ form of government.
a) Parliamentary b) Presidential
c) Direct Democracy d) Theocratic

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Define Comparative Politics.
- b) Explain the nature and scope of Comparative Politics.
- c) Discuss the importance of Comparative Politics in modern political studies.
- d) Describe the Traditional Approach in Comparative Politics.
- e) Explain the Structural Functional Approach with examples.
- f) Analyze the Behavioral Approach and its impact on political studies.

Q.3 Write Short Notes. (Any Two)

12

- a) Discuss the key features of the constitutions of the United Kingdom.
- b) Explain the main characteristics of the Swiss Constitution.
- c) Discuss the composition of the executive in the United Kingdom.
- d) Write a short note on the functions of the executive in the USA.

Q.4 Write answers to the broad questions. (Any One)

12

- a)** How is the executive structured in Switzerland?

OR

- b)** Compare the executive roles in the UK, and USA.

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Discuss the key features of the constitutions of the U.S.A.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

एम.ए. (Political Science) (सत्र - I) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर / नोव्हेंबर - २०२५

Constitution of India (230109104)

वार, दिनांक: मंगळवार, ११-११-२०२५

कमाल गुण: ३०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०४:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०६

१) भारतीय संविधान मसुदा समितीचे अध्यक्ष कोण होते?

- अ) डॉ. सच्चिदानंद सिन्हा ब) डॉ. राजेंद्र प्रसाद
क) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ड) महात्मा गांधी

२) भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या भागात मूलभूत हक्क देण्यात आले आहेत?

- अ) भाग १ ब) भाग २
क) भाग ३ ड) भाग ४

३) ४२ वी घटना दुरुस्ती केव्हा केली?

- अ) १९७० ब) १९७६
क) १९७५ ड) १९७८

४) भारतीय नागरिकांना स्वातंत्र्य हक्क भारतीय राज्यघटनेच्या कोणत्या कलमात देण्यात आला आहे?

- अ) कलम १२ ब) कलम १९
क) कलम १५ ड) कलम २३

५) भारतीय संविधानात मूलभूत कर्तव्यांचा समावेश केव्हा करण्यात आला?

- अ) १९५० ब) १९६०
क) १९७० ड) १९७६

६) भारतीय राज्यघटनेतील घटना दुरुस्ती पद्धती कोणत्या देशाच्या राज्यघटनेवर आधारित आहे?

- अ) इंग्लंड ब) अमेरिका
क) द. आफ्रिका ड) चीन

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 0६
- अ) भारतीय संविधानाच्या सरनाम्यावर टीप लिहा.
ब) मूलभूत कर्तव्य कोणती?
क) संविधानाची मूलभूत संरचना यावर टीप लिहा.
ड) ४४ व्या घटनादुरुस्तीतील ठळक तरतुदी सांगा.
- प्र.३ टीप लिहा. 0६
- स्वातंत्र्याचा हक्क सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) मार्गदर्शक तत्त्वे स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) भारतीय संविधानाची वैशिष्ट्ये सविस्तर लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - I) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Constitution of India (230109104)

Day & Date: Tuesday, 11-11-2025
 Time: 03:00 PM To 04:30 PM

Max. Marks: 30

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 06

- 1) Who was the Chairman of the Indian Constitution Drafting Committee?
 a) Dr. Satchidanand Sinha b) Dr. Rajendra Prasad
 c) Dr. Babasaheb Ambedkar d) Mahatma Gandhi
- 2) In which part of the Indian Constitution are fundamental rights given?
 a) Part 1 b) Part 2
 c) Part 3 d) Part 4
- 3) When was the 42th amendment made?
 a) 1970 b) 1976
 c) 1975 d) 1978
- 4) In which article of the Constitution of India the right to freedom has been given to Indian citizens?
 a) Article 12 b) Article 19
 c) Article 15 d) Article 23
- 5) When were Fundamental Duties included in Indian Constitution?
 a) 1950 b) 1960
 c) 1970 d) 1976
- 6) The constitutional amendment system in the Indian Constitution is based on the constitution of which country?
 a) England b) America
 c) South Africa d) China

Q.2 Write short answers. (Any Two) 06

- a) Write a note on the Preamble of the Constitution of India.
- b) What is the Fundamental Duty?
- c) Write a note on the basic structure of the Constitution.
- d) Mention the salient provisions of the 44th Amendment.

Q.3 Answer the following questions. 06

Explain the right to freedom in detail.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)

12

a) Explain the directive principles of state policy.

OR

b) Write the features of the Indian Constitution in detail.

Set

P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५

Contemporary Political Theory (230109201)

वार, दिनांक : मंगळवार, २८-१०-२०२५

कमाल गुण : ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

૨) ઉજવીકડીલ અંક પૂર્ણ ગુણ દર્શવિતાત.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

੧੨

१) 'लोकशाही म्हणजे लोकांनी, लोकांसाठी आणि लोकांकडूनच चालविलेले सरकार' असे — म्हणाले.

अ) लासवेल

ਬ) ਰੌਬਰਟ ਡਹਲ

क) चार्ल्स मेरियम

ड) अब्राहम लिंकन

२) प्रत्यक्ष लोकशाही --- मध्ये अस्तित्वात आहे.

अ) भारत

ब) यूएसए

क) फ्रान्स

ਡ) ਸ਼ਵਿਟਜ਼ਲੈਂਡ

३) 'सबजेक्शन ऑफ वुमन' हे पुस्तक — यांनी लिहिले आहे.

अ) मिल

ब) हॉब्स

क) ग्रीन

ड) मार्क्स

४) बहुसांस्कृतिकता ---- देशात अस्तित्वात आहे.

अ) यूएसए

ब) यूके

क) भारत

ड) रशिया

५) — हे वर्तनवादाशी संबंधित आहे.

अ) मार्क्स

ब) मिल

क) ग्रीन

ੳ) ਆਲਮੋਂਡ

६) — हे अंडर डेव्हलपमेंटच्या सिद्धांताशी संबंधित आहे.

अ) पहिले जग

બ) દુસરે જગ

क) तिसरे जग

ड) यापैकी नाही

७) --- हे लोकशाहीच्या बहलवादी सिद्धांताचे मुख्य प्रणेते आहेत.

अ) सी बी मॅकफरसन

ब) बेंथम

क) मिल

ਡ) ਰਾੱਬਰਟ ਫਲ

- ८) 'द लाइफ अँड टाइम्स ऑफ लिबरल डेमोक्रेसी' हे पुस्तक — यांनी लिहिले आहे.
 अ) माओ ब) स्टॅलिन
 क) C. B. मॅकफरसन ड) ऍरिस्टॉटल
- ९) 'राजकीय विकासाचे पैलू' हे — यांनी लिहिले आहे.
 अ) लुसियन पाई ब) मार्क्स
 क) लेनिन ड) माओ
- १०) लोकशाही सरकारमध्ये अंतिम सत्ता — मध्ये असते.
 अ) समुदाय ब) लोक
 क) राजा ड) प्रशासन
- ११) लोकशाहीचा सहभागात्मक सिद्धांत — ने मांडला.
 अ) हेबर मास ब) C. B. मॅकफरसन
 क) ऑस्टिन ड) हॉब्स
- १२) १९१८ साली — महिलांना मतदानाचा अधिकार मिळाला.
 अ) अमेरिकन ब) भारतीय
 क) ब्रिटिश ड) फ्रेंच

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) वर्तनवादी दृष्टीकोन.
 ब) संरचनात्मक कार्यवादी दृष्टीकोन.
 क) बहुसांस्कृतिकता स्पष्ट करा.
 ड) अल्प विकासाचा सिद्धांत.
 इ) बहुलवादी सिद्धांत.
 ई) जोसेफ शुम्पीटरचा लोकशाही सिद्धांत.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) महिला सक्षमीकरण
 ब) लोकशाहीची मूलभूत वैशिष्ट्ये
 क) स्त्रीवादाचे स्वरूप आणि प्रकार सांगा.
 ड) अवलंबित्वाचा सिद्धांत

प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे द्या. (कोणताही एक)

१२

- अ) सी. बी. मॅकफर्सनचा 'लोकशाहीचा सिद्धांत' चर्चा करा.
 किंवा
 ब) भारतातील स्त्रीवादाचे सविस्तर वर्णन करा.

प्र.५ पर्यावरणवाद सविस्तर स्पष्ट करा.

१२

Set

P

M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Contemporary Political Theory (230109201)

Day & Date: Tuesday, 28-10-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) 'Democracy is the Government of the People by the people and for the People' said by _____.
a) Laswell b) Robert Dahl
c) Charles Merriam d) Abraham Lincoln
- 2) Direct Democracy exists in _____.
a) India b) USA
c) France d) Switzerland
- 3) The book 'Subjection of Woman' is written by _____.
a) Mill b) Hobbes
c) Green d) Marx
- 4) Multiculturalism exists in _____ country.
a) USA b) UK
c) India d) Russia
- 5) _____ is related with behaviorism.
a) Marx b) Mill
c) Green d) Almond
- 6) _____ is related with theory of under development.
a) First World b) Second World
c) Third World d) None of these
- 7) _____ is the main proponent of pluralist theory of Democracy.
a) C. B. Macpherson b) Bentham
c) Mill d) Robert Dahl
- 8) The Book 'The Life and Times of Liberal Democracy' is written by _____.
a) Mao b) Stalin
c) C. B. Macpherson d) Aristotle
- 9) 'Aspects of Political Development' is written by _____.
a) Lucian pie b) Marx
c) Lenin d) Mao

- 10)** In Democratic Government the ultimate power rests in _____.
a) Community b) People
c) King d) Administration
- 11)** Participatory theory of Democracy propounded by _____.
a) Haber Mass b) C. B. Macpherson
c) Austin d) Hobbes
- 12)** In the year 1918 _____ women got the right to vote.
a) American b) Indian
c) British d) French

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- Behavioral Approach
- Structural Functional Approach
- Explain the Multiculturalism.
- Theory of under Development
- Pluralist Theory
- Democratic theory of Joseph Schumpeter

Q.3 Answer the following questions. (Any Two)

12

- a) Empowerment of Women
- b) Basic features of Democracy
- c) The nature and types of Feminism
- d) Theory of Dependency

Q.4 Answer the following questions. (Any One)

12

- a)** Discuss the C. B. Macpherson's 'Theory of Democracy'.

OR

- b) Explain Feminism in India.**

Q.5 Explain in detail Environmentalism.

12

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५

Issues in Public Administration (230109202)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) लोक प्रशासनामध्ये खालीलपैकी कोणता मुद्दा सामान्य अधिकाऱ्याच्या (Generalist) समर्थनासाठी दिला जातो?
 - अ) त्यांची तांत्रिक कौशल्ये अधिक विकसित असतात
 - ब) ते कोणत्याही विभागात सहजपणे काम करू शकतात
 - क) त्यांना फक्त एकाच क्षेत्रातील अनुभव असतो
 - ड) त्यांची भरती केवळ खासगी क्षेत्रातून होते
- २) लोक प्रशासनामध्ये विशेषज्ञ अधिकाऱ्यांविषयी (Specialist) कोणते विधान योग्य आहे?
 - अ) त्यांना विविध विभागांमध्ये सतत बदलले जाते
 - ब) त्यांना सर्वसामान्य प्रशासनात जास्त अनुभव असतो
 - क) ते विशिष्ट विषयांमध्ये तज्ज्ञ असतात
 - ड) त्यांची निवड UPSC द्वारे होत नाही
- ३) भारतातील सिव्हिल सर्व्हिसेसमध्ये Specialist भरतीसाठी खालीलपैकी कोणती परीक्षा घेतली जाते?

अ) NEET	ब) GATE
क) CAT	ड) UGC-NET
- ४) नागरी सेवेमध्ये राजकीय तटस्थता म्हणजे काय?
 - अ) राजकीय पक्षांशी सहकार्य
 - ब) वैयक्तिक मतांनुसार निर्णय घेणे
 - क) कोणत्याही पक्ष किंवा गटाविना निष्पक्ष राहणे
 - ड) फक्त वरिष्ठ अधिकाऱ्यांचे आदेश पाळणे

- ५) नागरी सेवकाने राजकीय तटस्थता जपण्यासाठी कोणते तत्त्व पाळावे?
 अ) व्यक्तिनिष्ठ निर्णय घेणे
 ब) राजकीय पक्षाची जाहिर पाठराखण करणे
 क) कोणत्याही राजकीय दबावाशिवाय काम करणे
 ड) फक्त एकाच विभागात काम करणे
- ६) नागरी सेवकाची राजकीय तटस्थतेसाठी सर्वात महत्त्वाचा आधार कोणता?
 अ) कार्यक्षमता
 ब) शिस्त
 क) राजकीय तटस्थता
 ड) वेतनवाढ
- ७) सुशासनच्या प्रमुख तत्त्वांमध्ये खालीलपैकी कोणत्या तत्त्वाचा समावेश होतो?
 अ) सत्तेचा केंद्रीकरण
 ब) अपारदर्शकता
 क) उत्तरदायित्व
 ड) भ्रष्टाचार
- ८) सुशासनचा मुख्य उद्देश काय आहे?
 अ) निवडणुकांमध्ये राजकीय पक्षांना मदत करणे
 ब) जनतेला सहभागी करणे आणि परिणामकारक प्रशासन देणे
 क) महसूल वाढवणे
 ड) फक्त कायदे अंमलबजावणी करणे
- ९) E-Governance चा मुख्य उद्देश काय आहे?
 अ) कागदपत्रांच्या संख्येत वाढ करणे
 ब) सरकार आणि नागरिकांमधील संवाद सुलभ करणे
 क) सरकारी कर्मचाऱ्यांची संख्या वाढवणे
 ड) केवळ ग्रामीण भागात सेवा पुरवणे
- १०) खालीलपैकी कोणती योजना भारतात E-Governance च्या प्रवर्तनासाठी सुरु करण्यात आली होती?
 अ) National Rural Health Mission
 ब) Digital India
 क) MGNREGA
 ड) Swachh Bharat Abhiyan
- ११) खालीलपैकी कोणता टप्पा सार्वजनिक धोरण प्रक्रियेचा भाग नाही?
 अ) धोरण आखणी
 ब) धोरण अंमलबजावणी
 क) निवडणुका
 ड) धोरण मूल्यमापन

१२) खालीलपैकी administrative law चा उद्देश कोणता आहे?

- अ) केवळ विधिमंडळाचे अधिकार वाढविणे
- ब) कार्यकारी आणि प्रशासनावर नियंत्रण ठेवणे
- क) न्यायालयीन प्रक्रिया कमी करणे
- ड) खाजगी करार रद्द करणे

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- अ) भारतातील व्हिटले कौन्सिल म्हणजे काय?
- ब) सार्वजनिक व्यवस्थापनाचा अर्थ स्पष्ट करा.
- क) वचनबद्ध नोकरशाही म्हणजे काय?
- ड) ई-गव्हर्नन्स म्हणजे काय?
- इ) प्रशासकीय न्यायाधिकरण म्हणजे काय?
- ई) प्रशासनावरील न्यायालयीन नियंत्रण स्पष्ट करा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) नोकरशाहीची राजकीय तटस्थता म्हणजे काय ते स्पष्ट करा?
- ब) लोकपालाची कार्ये स्पष्ट करा.
- क) सार्वजनिक व्यवस्थापनाची मूल्ये कोणती ते स्पष्ट करा?
- ड) लोकायुक्त म्हणजे काय?

प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) भारतीय नागरिकांसाठी माहितीचा अधिकार स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) नागरी सेवेतील सामान्य अधिकारी (Generalist) आणि विशेषज्ञ (Specialist) यांच्यात काय फरक आहे ते स्पष्ट करा?

प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१२

- सुशासनाची तत्त्वे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Issues in Public Administration (230109202)

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative from the options. 12

- 1) Which of the following points is given in support of a Generalist officer in public administration?
 - a) Their technical skills are more developed
 - b) They can easily work in any department
 - c) They have experience in only one field
 - d) They are recruited only from the private sector
- 2) Which statement is correct about Specialist officers in public administration?
 - a) They are constantly transferred to different departments
 - b) They have more experience in general administration
 - c) They are experts in specific subjects
 - d) They are not selected through UPSC
- 3) Which of the following exams is conducted for recruitment of Specialists in Civil Services in India?

a) NEET	b) GATE
c) CAT	d) UGC-NET
- 4) What is political neutrality in civil service?
 - a) Cooperation with political parties
 - b) Taking decisions based on personal opinions
 - c) Being impartial without any party or group
 - d) Following orders only from superiors
- 5) What principle should a civil servant follow to maintain neutrality?
 - a) Taking subjective decisions
 - b) Openly supporting a political party
 - c) Working without any political pressure
 - d) Working only in one department

- 6) What is the most important basis for neutrality of civil services?
 - a) Efficiency
 - b) Discipline
 - c) Political neutrality
 - d) Salary hike
- 7) Which of the following are the main principles of good governance?
 - a) Centralization of power
 - b) Opacity
 - c) Accountability
 - d) Corruption
- 8) What is the main objective of good governance?
 - a) Helping political parties in elections
 - b) Participating the public and providing effective administration
 - c) Raising revenue
 - d) Only enforcing laws
- 9) What is the main objective of E-Governance?
 - a) Increasing the number of documents
 - b) Facilitating communication between the government and citizens
 - c) Increasing the number of government employees
 - d) Providing services only in rural areas
- 10) Which of the following schemes was launched in India for the promotion of E- Governance?
 - a) National Rural Health Mission
 - b) Digital India
 - c) MGNREGA
 - d) Swachh Bharat Abhiyan
- 11) Which of the following stages is not a part of the public policy process?
 - a) Policy formulation
 - b) Policy implementation
 - c) Elections
 - d) Policy evaluation
- 12) Which of the following is the purpose of administrative law?
 - a) To increase the powers of the legislature only
 - b) To control the executive and administration
 - c) To reduce judicial process
 - d) To annul private contracts

Q.2 Write Short Answers. (Any Four)

12

- What is the Whitley Council in India?
- What is the meaning of Public Management?
- What is the committed bureaucracy?
- What do you mean by E-Governance?
- What do you mean by administrative tribunal?
- Judicial Control over Administration.

Q.3 Answer the following question. (Any Two) 12

- a) What is the neutrality of the bureaucracy?
- b) What is the function of Lokpal?
- c) What are the values of Public Management?
- d) What is meant by Lokayukta?

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- a) Explain the right to information for Indian Citizens.

OR

- b) What is the difference between generalist and specialist in civil service?

Q.5 Answer the following question in detail. 12

What are the principles of good governance?

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Political Process in India (230109203)

वार, दिनांक : शनिवार, ०१-११-२०२५
 वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) खाली दिलेल्या पैकी कोणती जोडी अयोग्य आहे?
 अ) शिवसेना-बाळासाहेब ठाकरे
 ब) राष्ट्रवादी काँग्रेस-शरद पवार
 क) बहुजन समाज पक्ष-काशिराम
 ड) डीएमके-जगनमोहन रेड्डी
- २) खालीलपैकी कोणत्या जातीचा प्रभाव महाराष्ट्राच्या राजकारणात दिसून येतो?
 अ) कम्मा, रेड्डी
 ब) मराठा, ब्राम्हण
 क) जाट, लिंगायत
 ड) यापैकी नाही
- ३) खाली दिलेल्यापैकी कोणत्या जातीचा प्रभाव उत्तर प्रदेशच्या राजकारणात दिसून येतो?
 अ) मराठा, माळी
 ब) लिंगायत, ओक्कालिंग
 क) कम्मा, रेड्डी
 ड) जाट, राजपूत
- ४) सिंचन, राज्य पोलिस आणि सार्वजनिक आरोग्य या बाबी भारतीय संविधानातील खालीलपैकी कोणत्या यादीत समाविष्ट केल्या आहेत?
 अ) केंद्रसूची
 ब) राज्यसूची
 क) समवर्ती सूची
 ड) यापैकी नाही
- ५) खालीलपैकी कोण भारतीय किसान युनियन शेतकरी संघटना संबंधित आहे?
 अ) मेघा पाटकर
 ब) शरद जोशी
 क) राजू शेटी
 ड) महेंद्रसिंग टिकेत

- ६) खालीलपैकी कोणती जोडी योग्य आहे?
 अ) केंद्रसूची-संरक्षण
 ब) राज्यसूची-परराष्ट्र व्यवहार
 क) सामाईक सूची-सार्वजनिक आरोग्य
 ड) यापैकी नाही
- ७) खाली दिलेल्यापैकी कोण 'कास्ट इन इंडियन पॉलिटिक्स' या पुस्तकाचा लेखक आहे?
 अ) डी. डी. कोसंबी
 ब) एम. व्ही. पायली
 क) रजनी कोठारी
 ड) रामचंद्र गुहा
- ८) भारतीय संविधानातील खालीलपैकी कोणत्या यादीत संरक्षण, दळणवळण, आणि रेल्वे या बाबी समाविष्ट केल्या आहेत?
 अ) केंद्रसूची
 ब) राज्यसूची
 क) समवर्ती सूची
 ड) वरील सर्व
- ९) खालीलपैकी कोणत्या राज्यांच्या गटात आघाडीचे राजकारण अस्तित्वात आहे?
 अ) महाराष्ट्र, बिहार
 ब) पश्चिम बंगाल, दिल्ली
 क) गुजरात, उत्तर प्रदेश
 ड) वरील सर्व
- १०) खालीलपैकी कोण नक्षलवादी चळवळीशी संबंधित होते?
 अ) राकेश टिकैत
 ब) बिरसा मुंडा
 क) धर्मराज बाबा आत्राम
 ड) चारु मजूमदार
- ११) महेंद्र सिंग टिकैत यांच्या शेतकरी चळवळीला कोणाचा पाठिंबा होता?
 अ) पंजाब व हरियानातील शेतकरी
 ब) महाराष्ट्रातील मराठा
 क) राजस्थानातील राजपूत
 ड) यापैकी नाही
- १२) पुढीलपैकी कोणत्या प्रश्नावर शेतकरी संघटनेनी आंदोलन केले आहे?
 अ) कांद्याच्या हमीभावाचा प्रश्न
 ब) मराठा आरक्षण प्रश्न
 क) शिक्षणाचा प्रश्न
 ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- अ) प्रादेशिक पक्षाची भूमिका.
 ब) केंद्र-राज्यातील कायदेविषय संबंध थोडक्यात स्पष्ट करा.
 क) १७ व्या लोकसभा निवडणुक.
 ड) केंद्र-राज्य संबंधातील नवे प्रवाह.
 ई) स्वायत्ततेची मागणीवर चर्चा करा.
 ई) धर्म आणि राजकारण.

- प्र.३ थोडक्यात उत्तरे लिहा/टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) १२
- अ) केंद्र-राज्यातील आर्थिक संबंध थोडक्यात स्पष्ट करा.
- ब) नवीन नागरिकांची सक्रियता.
- क) शेतकरी चळवळीचा यावर थोडक्यात चर्चा करा.
- ड) राजकारणाचे गुन्हेगारीकरण यावर थोडक्यात चर्चा करा.
- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) भारतीय राजकारणातील जातीच्या भूमिकेची चर्चा करा.
किंवा
- ब) केंद्र-राज्यातील प्रशासकीय संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- भारतातील नक्षलवादी चळवळ सविस्तर स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Political Process in India (230109203)

Day & Date: Saturday, 01-11-2025
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) Which of the following pairs does not correctly match?
 a) Shivsena-Balasaheb Thakre b) NCP- Sharad Pawar
 c) BSP- Kashiram d) DMK- Jagnmohan Reddy
- 2) Which of the following castes influences the politics of Maharashtra?
 a) Kamma, reddy b) Maratha, Brahmin
 c) Jat, Lingayat d) None of the above
- 3) Which of the following castes influences the politics of Uttar Pradesh?
 a) Maratha, Mali b) Lingayat, Okkaling
 c) Kamma, Reddy d) Jat, Rajput
- 4) The matters of Irrigation, state police and public health belong to which one of the following Lists in the Indian Constitution?
 a) Union List b) State List
 c) Concurrent List d) None of the above
- 5) Which of the following is related to the Bhartiya Kisan Union?
 a) Megha Patkar b) Sharad Joshi
 c) Raju Shetti d) Mahendra Singh Tikait
- 6) Which among the following pairs is correctly matched?
 a) Union List – Protection
 b) State List- Foreign Affairs
 c) Concurrent List - Public Health
 d) None of the above
- 7) Who among the following is the author of the book 'Cast in Indian Politics'?
 a) D.D. Kosambi b) M. V. Payali
 c) Rajni Kothari d) Ramchandra Guha

- 8) Which of the following lists in the Indian Constitution includes defence, communication, and railways?
- Union List
 - State List
 - Concurrent List
 - All of the above
- 9) In which of the following group of states does alliance politics exist?
- Maharashtra, Bihar
 - West Bengal, Delhi
 - Gujarat, Uttar Pradesh
 - All of the above
- 10) Who of the following related Naxalite movements?
- Rakesh Tikait
 - Birsa Munda
 - Dharamraj Baba Atram
 - Charu Majumdar
- 11) Who was the supporter of Mehendra Singh Tikait's farmer movement?
- Farmer of Punjab and Haryana
 - Maratha Community in Maharashtra
 - Rajput Community in Rajasthan
 - None of the above
- 12) In which of the following issues did the farmer's organization not movement?
- Onion price guarantee issue
 - Maratha Reservation issue
 - Educational issue
 - None of the above

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- Role of regional parties in Indian Politics.
- Briefly explain the legal relationship between the Centre and the States.
- 17th Lok Sabha elections.
- New trends in center-state relations.
- Discuss the demand for autonomy.
- Religion and politics.

Q.3 Write short answers/short notes (Any Two) 12

- Briefly explain the economic relations between the Centre and the States.
- New citizen's activism.
- Briefly discuss the farmers' movement.
- Briefly discuss the criminalization of politics.

Q.4 Write the detail answer (Board answer type question) (Any one) 12

- Discuss the role of caste in Indian politics.

OR

- Explain in detail the administrative relationship between the Centre and the State.

Q.5 Write the detail answer (Board answer type question) 12

Explain in detail the Naxalite movement in India.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए (Political Science) (सत्र - II) (नविन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर - २०२५

Electoral Politics in India (230109204)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५

कमाल गुण: ३०

वेळ: सकाळी ११:०० ते १२:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

०६

१) १९५० मध्ये निवडणूक प्रणाली लागू झाल्यापासून भारतात मतदानाचे किमान वय किती आहे?

अ) १६

ब) १८

क) २१

ड) २५

२) भारतातील मतदारसंघांचे परिसीमन कोण करते?

अ) भारतीय निवडणूक आयोग

ब) भारताचे राष्ट्रपती

क) भारताची संसद

ड) राज्य विधानसभा

३) खालीलपैकी कोणता भारत निवडणूक आयोगाचा अधिकार किंवा कार्य आहे?

अ) जनगणना आयोजिक करणे

ब) राजकीय पक्षांच्या कामकाजाचे नियमन करणे

क) वाहतूक नियमांची अंमलबजावणी करणे

ड) न्यायिक प्रणालीचे प्रशासन

४) भारतातील मतदानाच्या वर्तनावर कोणता जनसांख्यिकीय घटक लक्षणीयरित्या प्रभावित करतो?

अ) शैक्षणिक पातळी

ब) व्यवसाय

क) वांशिकता

ड) वयोगट

५) १९५१ ते १९६७ काळात भारतातील निवडणूकीत कोणत्या राजकीय पक्षाचे वर्चस्व होते?

अ) भारतीय राष्ट्रीय काँग्रेस

ब) भारतीय जनसंघ

क) भारतीय कम्युनिस्ट पक्ष

ड) स्वतंत्र पक्ष

६) भारतीय संसदेत पक्षांतर विरोधी कायदा कोणी मांडला?

अ) राजीव गांधी

ब) इंदिरा गांधी

क) अटलबिहारी वाजपेयी

ड) पी. व्ही. नरसिंह राव

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 0६
- अ) निवडणुकीदरम्यान आचारसंहितेचा उद्देश काय आहे?
- ब) निवडणुकीत मतदानाच्या वर्तनावर कोणते घटक प्रभाव टाकतात?
- क) पक्षांतर विरोधी कायदा १९८५ काय आहे आणि त्याचे उद्दिष्ट काय आहे?
- ड) तारकुंडे समिती.
- प्र.३ टीपा लिहा. 0६
- मध्यावधी निवडणुकीची चर्चा करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे तपशीलवार उत्तर द्या. (कोणताही एक) १२
- अ) भारतीय निवडणूक आयोगाचे अधिकार आणि कार्य स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) २०१९ च्या सार्वत्रिक निवडणुकीची चर्चा करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November – 2025
Electoral Politics in India (230109204)

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
 Time: 11:00 AM To 12:30 PM

Max. Marks: 30

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. **06**

- 1) What has been the minimum voting age in India since the implementation of the electoral system in 1950?
 - a) 16
 - b) 18
 - c) 21
 - d) 25
- 2) Who conducts the delimitation of constituencies in India?
 - a) Election Commission of India
 - b) President of India
 - c) Parliament of India
 - d) State Legislative Assemblies
- 3) Which of the following is a power or function of the Election Commission of India?
 - a) Conducting population census
 - b) Regulating the functioning of political parties
 - c) Enforcing traffic laws
 - d) Administering the judicial system
- 4) What demographic factor significantly influences voting behaviour in India?
 - a) Education level
 - b) Occupation
 - c) Ethnicity
 - d) Age group
- 5) Which political party dominated the electoral landscape in India from 1951 to 1967?
 - a) Indian National Congress
 - b) Bharatiya Jana Sangh
 - c) Communist Party of India
 - d) Swatantra Party
- 6) Who introduced the Anti-Defection Act in the Indian Parliament?
 - a) Rajiv Gandhi
 - b) Indira Gandhi
 - c) Atal Bihari Vajpayee
 - d) P.V. Narasimha Rao

- Q.2 Write short answers. (Any Two)** **06**
- a) What is the purpose of the Code of Conduct during elections?
 - b) What factors influence voting behaviour in elections?
 - c) What is the Anti-Defection Act 1985 and what is its objective?
 - d) Tarkunde Committee.
- Q.3 Answer the following.** **06**
- Discuss the mid-term election.
- Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)** **12**
- a) Explain the powers & functions of the Election Commission of India.
- OR**
- b) Discuss the 2019 General Election.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए (Political Science) (सत्र - II) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर / नोव्हेंबर — २०२५
Human Rights (230109206)

वार, दिनांक: शुक्रवार, ०७-११-२०२५
वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

कमाल गुण: ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

- प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा. १२**
- १) महिला संरक्षणासाठी कौटुंबिक हिंसा अधिनियम २००५ द्वारे महिलांना पुढील हक्क प्राप्त झाला.
 अ) सुरक्षित नौकरी ब) सुरक्षित आरोग्य
 क) सुरक्षित ठेवी ड) सुरक्षित घर
 - २) आंतरराष्ट्रीय मानवाधिकार कायद्यात महत्त्वाची भूमिका कोणी बजावली?
 अ) आर्थिक शिखर परिषद ब) महायुद्ध
 क) संयुक्त राष्ट्रसंघ ड) वरीलपैकी एकही नाही
 - ३) खालीलपैकी मुलभूत अधिकाराच्या कोणत्या श्रेणीमध्ये 'अस्पृश्यता निर्मुलन' समाविष्ट आहे.
 अ) धार्मिक अधिकार ब) समानतेचा अधिकार
 क) स्वातंत्र्याचा अधिकारी ड) शोषणाविरुद्धाचा अधिकार
 - ४) भारतीय संविधानाच्या खालीलपैकी कोणत्या कलमानुसार बालमजुरी प्रतिबंधित आहे?
 अ) कलम २४ ब) कलम २१
 क) कलम २२ ड) कलम २५
 - ५) संयुक्त राष्ट्रसंघाचा मानवी हक्क आयोग ——— मध्ये स्थापन झाली.
 अ) १९४५ ब) १९४६
 क) १९४७ ड) १९५०
 - ६) राष्ट्रीय मानवी हक्क आयोगाच्या अध्यक्षांची नियुक्ती ——— द्वारे केली जाते?
 अ) पंतप्रधान ब) राष्ट्रपती
 क) उप-राष्ट्रपती ड) मंत्रिमंडळ

- ७) भारतात मानवी हक्क संरक्षण कायदा कोणत्या साली लागू करण्यात आला?
 अ) १९९३ ब) १९९४
 क) १९९५ ड) १९९६
- ८) आंतरराष्ट्रीय गुन्हेगार आंतरराष्ट्रीय फौजदारी न्यायालय (ICC) पुनर्विलोकन परिषद २०१० येथे आयोजित केली.
 अ) परीस ब) कंपाला
 क) हेग ड) रिओ दि जेनेरो
- ९) राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगा (NHRC) चे मुख्यालय कोठे आहे?
 अ) मुंबई ब) दिल्ली
 क) चेन्नई ड) बंगलूर
- १०) 'अल्पसंख्याकांचे भेदभाव प्रतिबंध आणि संरक्षण' या विषयावरील संयुक्त राष्ट्र उप-कमिशनची स्थापना १९४७ मध्ये झाली.
 अ) महासभा ब) सुरक्षा परिषद
 क) मानवी हक्क आयोग ड) आंतरराष्ट्रीय न्यायालय
- ११) निर्वासितांबद्दल खालीलपैकी कोणते विधान बरोबर नाही?
 अ) ते त्यांच्या देशाबाहेर आहेत
 ब) छळाची भीती
 क) राष्ट्रीय संरक्षणाची अनुपस्थिती
 ड) देशाबाहेर असण्याचे कारण म्हणून गरिबी
- १२) खालीलपैकी — हे आंतरराष्ट्रीय मानवी हक्क संघटना आहे.
 अ) अॅमनेस्टी इंटरनॅशनल ब) डब्ल्यू. टी. ओ.
 क) आय. एल. ओ ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार)

१२

- अ) गृहयुद्ध आणि दहशतवादाचा मानवी हक्कांवर कसा परिणाम होतो?
 ब) घरगुती हिंसेचे कोणते विविध रूपे आहेत.
 क) मॅगना चार्टा म्हणजे काय?
 ड) मुलांचे मानवी हक्क.
 इ) अल्पसंख्याकांचे हक्क स्पष्ट करा.
 ई) निर्वासित आणि स्थलांतरीत कामगारांचे हक्क स्पष्ट करा.

- प्र.३ टिपा लिहा. (कोणतेही दोन) १२
- अ) स्त्री विरुद्ध भेदभाव
ब) अनुसूचित जाती आणि जमातींचे अधिकार
क) मानवी हक्कांची उत्पत्ती आणि विकास
ड) मानवाधिकारांच्या संरक्षणात UN ची भूमिका
- प्र.४ दीर्घोत्तरी प्रश्न. (कोणताही एक) १२
- अ) U.N. चार्टर अंतर्गत प्रदान केलेल्या मानवाधिकार तरतुदी सांगा.
किंवा
ब) मानवी हक्कांच्या सार्वत्रिक घोषणेचे महत्त्व आणि तरतुदी स्पष्ट करा.
- प्र.५ राष्ट्रीय मानवाधिकार आयोगाचे संविधान अधिकार आणि कार्ये यांची चर्चा करा. १२

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November – 2025
Human Rights (230109206)

Day & Date: Friday, 07-11-2025
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 12

- 1) For the Protection of women, the Domestic Violence Act 2005 gave women farther rights.

a) Secure Job	b) Secure Health
c) Secure deposit	d) Secure home
- 2) Who played an important role in international human rights law?

a) Economic summit	b) World War
c) The United Nations	d) None of the above
- 3) Which one of the following categories of Fundamental Rights Incorporates 'Abolition of Untouchability'?

a) Right to Religion	b) Right to Equality
c) Right to Freedom	d) Right against Exploitation
- 4) Which of the following article of the Indian constitution prohibits child labour?

a) Article 24	b) Article 21
c) Article 22	d) Article 25
- 5) In _____ United Nations Human Rights Commission was established.

a) 1945	b) 1946
c) 1947	d) 1950
- 6) Appointment of Chairperson of National Human Rights Commission _____ is done by?

a) Prime Minister	b) President
c) Vice President	d) Cabinet
- 7) The Protection of Human Right Act in India was enacted in the year _____.

a) 1993	b) 1994
c) 1995	d) 1996

- 8) The International Criminal Court (ICC) Review Conference, 2010 held at _____.
a) Paris
b) Kampala
c) The Hague
d) Rio de Janeiro
- 9) Where is the Headquarter of the NHRC (National Human Rights Commission)?
a) Mumbai
b) Delhi
c) Chennai
d) Bengaluru
- 10) The UN Sub-Commission on 'The Prevention of Discrimination and Protection of Minorities' was established in 1947 by _____.
a) General Assembly
b) Security Council
c) Commission on Human Rights
d) International Court of Justice
- 11) Which of the following statements about refugees is not correct?
a) They are outside their country
b) Fear of Persecution
c) Absence of National Protection
d) Poverty as reason of being outside the country
- 12) On the following _____ is an international human rights organization.
a) Amnesty International
b) WTO
c) ILO
d) None of the Above

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) How civil war and terrorism affects the human rights?
- b) Which are the different forms of domestic violence?
- c) What is Magna Carta.
- d) Human Rights of Children.
- e) Explain the Rights of Minorities.
- f) Explain the Rights of the Refugees and Migrant Workers.

Q.3 Short Notes. (Any Two) 12

- a) Discrimination against Woman
- b) Rights of SC and ST
- c) Origin and Development human Rights.
- d) Role of UN in the protection of human rights

Q.4 Broad Question. (Any One) 12

- a) State the Human rights Provisions provided under the U. N. Charter.

OR

- b) Explain the importance and provisions of the Universal declaration of Human Rights.

Q.5 Discuss the Constitution Powers and Functions of National Human Rights Commission. 12

- ८) कार्ल मार्क अभ्यासाचा केंद्रबिंदू ——— होता.
 अ) समाज ब) शासन
 क) राजकारण ड) अर्थशास्त्र
- ९) एकविसाव्या शतकातील राजकीय संस्कृती ——— वर उभी आहे.
 अ) धर्म ब) विज्ञान आणि तंत्रज्ञान
 क) श्रद्धा ड) परंपरा
- १०) भारतीय स्वातंत्र्यलढयात ——— चे योगदान अत्यंत महत्त्वाचे राहिले.
 अ) रेल्वे ब) रेडिओ
 क) दूरदर्शन ड) वृत्तपत्र
- ११) राजकीय संस्कृती या संकल्पनेची ओळख ——— यांनी केली.
 अ) ग्रिबिएल अल्मोंड ब) सिडने व्हार्बा
 क) डेविड इस्टन ड) यापैकी नाही
- १२) कुटुंब हे ——— चे प्राथमिक माध्य आहे.
 अ) राजकीय समाजीकरण ब) राजकीय पक्ष
 क) राजकीय उदासीनता ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- अ) रचनात्मक कार्यवादी दृष्टीकोन
 ब) राजकीय संस्कृतीचे प्रकार
 क) राजकीय समाजीकरणाच्या दोन व्याख्या
 ड) राजकीय अभिजन वर्ग
 इ) राजकीय समाजिकरणात प्रसार माध्यमांची भूमिका.
 ई) राजकीय संस्कृतीच्या विकासात राजकीय पक्षांची भूमिका.

प्र.३ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणत्याही दोन)

१२

- अ) राजकीय सहभाग
 ब) राजकीय संस्कृती
 क) राजकीय समाजशास्त्राचे महत्त्व
 ड) वर्तनवादी दृष्टीकोन

प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) कार्ल मार्क्स आणि मॅक्स वेबर यांचा बौद्धिक अधिस्ताने सांगा.

किंवा

- ब) राजकीय संस्कृतीचे आधारभूत घटक सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा.

१२

- राजकीय समाजशास्त्राचे स्वरूप आणि व्याप्ती सविस्तर स्पष्ट करा.

Set

P

M.A. (Political Science) (Semester - II) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November – 2025
Political Sociology (230109207)

Day & Date: Friday, 07-11-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

12

- 1) _____ is the first instrument of political socialization.

a) Newspaper	b) family
c) Society	d) Radio
- 2) _____ book is written by Grabial Almond and Vorba.

a) The Civic Culture	b) Das capital
c) Economics	d) The Politics
- 3) Political culture is a _____ process.

a) Continuous	b) Unstable
c) Stable	d) Suitable
- 4) Political sociology is a _____ subject.

a) New	b) old
c) inter disciplinary	d) none of the above
- 5) The foundation of political sociology has been laid by _____.

a) Max Weber	b) Karl Marks
c) Lenin	d) Mao
- 6) The idea of political culture firstly laid by _____ thinkers.

a) Indian	b) American
c) German	d) Russian
- 7) The Theory of surplus value presented by _____.

a) Weber	b) Marx's
c) Lenin	d) Angels
- 8) The core point Karl Mark study was _____.

a) Society	b) government
c) politics	d) economics

- 9) The political culture of 21 Century is standing on _____.
 - a) Religion
 - b) Science and technology
 - c) beliefs
 - d) traditions
- 10) The contribution of _____ is remained very important in Indian freedom struggle.
 - a) railway
 - b) radio
 - c) television
 - d) news paper
- 11) The concept of political culture introduced by _____.
 - a) Gabriel Almond
 - b) Sidney Verba
 - c) David Easton
 - d) None of the above
- 12) Family is the primary agency of _____.
 - a) Political socialization
 - b) Political Party
 - c) Political apathy
 - d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four)

12

- a) Structural Functional Approach.
- b) Types of Political Culture.
- c) Two definitions of Political Socialization.
- d) Political Elites.
- e) Role of Political Parties in the development of Political Culture.
- f) Role of Media in Political Socialization.

Q.3 Answer the following. (Any Two)

12

- a) Political Participation
- b) Political Culture
- c) Significance of Political Sociology
- d) Behavioral Approach

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One)

12

- a) Intellectual Origins of Karl Marx and Max Weber.
- b) Explain in detail Bases of political culture.

Q.5 Answer the following question in detail.

12

Nature and scope of political sociology explain in detail.

Seat No.	
-------------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र – III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
International Relations (230109301)

वार, दिनांक: बुधवार, २९-१०-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) १४ कलमी योजना कोणी मांडली?
 अ) वुड्रो विल्सन ब) जॉर्ज वॉशिंग्टन
 क) ई. एच. कार ड) यापैकी नाही
- २) दुसऱ्या महायुद्धानंतर कोणती महासत्ता उदयाला आली?
 अ) अमेरिका ब) सोव्हियत युनियन
 क) पर्याय अ आणि ब ड) यापैकी नाही
- ३) इ.स. १९४५ साली संयुक्त राष्ट्र संघटनेची सदस्य संख्या किती होती?
 अ) १९३ ब) ५१
 क) १०० ड) २५
- ४) कोणत्या महत्त्वपूर्ण घटकांशी आंतरराष्ट्रीय राजकरणाचा संबंध येतो?
 अ) राष्ट्रहित ब) संघर्ष
 क) सत्ता ड) वरील सर्व
- ५) राष्ट्रसंघ संघटना कधी अस्तित्वात आली?
 अ) १९०० ब) १९२०
 क) १९४० ड) यापैकी नाही
- ६) मानवतावाद आणि नैतिकमूल्याचा पुरस्कार करणारा दृष्टीकोन कोणता आहे?
 अ) आदर्शवाद ब) वास्तववाद
 क) खेळ सिद्धांत ड) व्यवस्था सिद्धांत

- ७) खेळ सिद्धांताचे प्रतिपादन कोणी केले?
 अ) मार्टिन शुबिक
 ब) कार्ल डवाईश
 क) पर्याय अ) आणि ब)
 ड) मॉर्टन कॉप्लॉन
- ८) राष्ट्रसत्तेचा घटक कोणता आहे?
 अ) खनिज संपत्ती
 ब) लष्करी साहित्य
 क) विचारधारा
 ड) वरील सर्व
- ९) 'पॉलिटिक्स अमंग नेशन्स' या ग्रंथाचे लेखक कोण आहेत?
 अ) केनेथ थॉम्पसन
 ब) क्विन्सी राईट
 क) हॅन्स मॉर्गेन्थ्यू
 ड) ई. एच. कार
- १०) सत्ता समतोलाचे तंत्र कोणते आहे?
 अ) युती-प्रतियुती
 ब) मोबदला
 क) हस्तक्षेप
 ड) वरील सर्व
- ११) एका राज्यावर हल्ला हा सर्व राज्यांवर हल्ला मानला जाईल, हे तत्त्व कोणाशी संबंधित आहे?
 अ) सामूहिक सुरक्षा
 ब) एकाचा सुरक्षा
 क) व्यक्तीची सुरक्षा
 ड) यापैकी नाही
- १२) शांततेला धोका निर्माण झाल्यास त्यास प्रतिबंध करण्यासाठी करावयाची सामूहिक उपाययोजना म्हणजे काय?
 अ) सत्ता समतोल
 ब) सामूहिक सुरक्षितता
 क) अलिप्तता
 ड) यापैकी नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाच्या दोन व्याख्या लिहा.
 ब) व्यवस्थावादी दृष्टिकोनासंबंधी माहिती लिहा.
 क) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे महत्त्व लिहा.
 ड) राष्ट्रहिताचा अर्थ लिहा.
 इ) आंतरराष्ट्रीय कायद्याचे महत्त्व लिहा.
 ई) नवीन जागतिक अर्थव्यवस्थेसंबंधी माहिती लिहा.

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे स्वरूप लिहा.
 ब) राष्ट्रसत्तेचे घटक लिहा.
 क) खेळ सिद्धांत स्पष्ट करा.
 ड) संयुक्त राष्ट्रांच्या कार्यपद्धतीत सुधारणा होणे आवश्यक आहे.

- प्र.४ दीर्घोत्तरी उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) आदर्शवादी सिद्धांत आणि वास्तववादी सिद्धांत लिहा.
किंवा
- ब) सामूहिक सुरक्षिततेची व्याख्या लिहून सामूहिक सुरक्षिततेचे स्वरूप लिहा.
- प्र.५ दीर्घोत्तरी उत्तर लिहा. १२
- सत्तासंतुलन म्हणजे काय सांगून पद्धती, तंत्रे व मार्ग लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set P

M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
International Relations (230109301)

Day & Date: Wednesday, 29-10-2025
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. 12

- 1) Who proposed the 14 Points Plan?

a) Woodrow Wilson	b) George Washington
c) E. H. Carr	d) None of these
- 2) Who emerged as a superpower after the Second World War?

a) America	b) Soviet Union
c) Both a) and b)	d) None of these
- 3) How many member countries did the United Nations have in 1945?

a) 193	b) 51
c) 100	d) 25
- 4) With which important elements is international politics related?

a) National interest	b) Conflict
c) Power	d) All of the above
- 5) When was the League of Nations organization established?

a) 1900	b) 1920
c) 1940	d) None of these
- 6) Which approach values humanism and moral principles?

a) Idealism	b) Realism
c) Game Theory	d) Institutionalism
- 7) Who propounded the theory of play?

a) Martin Shubik	b) Karl Deutsch
c) Options a) and b)	d) Morton Copeland
- 8) Which is an element of state power?

a) Mineral wealth	b) Military equipment
c) Ideology	d) All of the above

- 9) Who is the author of the book 'Politics Among Nations'?
- a) Kenneth Thompson b) Quincy Wright
c) Hans Morgenthau d) E. H. Carr
- 10) What is the technique of power balance?
- a) Alliance-counter alliance b) Reciprocity
c) Intervention d) All of the above
- 11) The principle that an attack on one state will be considered an attack on all states is related to whom?
- a) Collective security b) Security of one
c) Individual security d) None of these
- 12) What is the collective action taken to prevent threats to peace?
- a) Balance of power b) Collective security
c) Neutrality d) None of these

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Write two definitions of international relations.
b) Write information about the Systematic Approach.
c) Write the importance of international relations.
d) Explain the meaning of national interest.
e) Write the significance of international law.
f) Write information about the new global economy.

Q.3 Answer the following question. (Any Two) 12

- a) Write the nature of international relations.
b) Write the components of state power.
c) Explain the theory of games.
d) Is it necessary to improve the functioning of the United Nations.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- a) Write about the idealist theory and the realist theory.

OR

- b) Write the definition of collective security and describe the nature of collective security.

Q.5 Write the detail answer (Broad answer type question) 12

Explain what balance of power is, and write about its methods, techniques, and ways.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए (Political Science) (सत्र - III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५

Western Political Thought (230109302)

वार, दिनांक: शुक्रवार, ३१-१०-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) 'सदगुण म्हणजे ज्ञान', असे कोणी म्हटले आहे?

अ) अ‍ॅरिस्टॉटल

ब) सॉक्रेटिस

क) लेनिन

ड) हेगेल

२) ज्ञानी मनुष्यच राज्य चालवू शकेल, असे मत कोणी मांडले?

अ) हेगेल

ब) हॉब्स

क) प्लेटो

ड) ग्रीन

३) अ‍ॅरिस्टॉटलने राज्याचा सर्वात चांगला प्रकार कोणता सांगितला?

अ) राजेशाही

ब) समतोल सत्ता

क) महाजनशाही

ड) निरंकुश सत्ता

४) 'दि सिटी ऑफ गॉड' हा ग्रंथ कोणी लिहिला?

अ) संत ऑगस्टाईन

ब) अ‍ॅरिस्टॉटल

क) प्लेटो

ड) हेगेल

५) अ‍ॅक्विनास कोणती राज्यव्यवस्था श्रेष्ठ मानतो?

अ) कुलीन

ब) राजतंत्र

क) धनिकतंत्र

ड) लोकशाही

६) हेगेलने कोणत्या राज्याचा पुरस्कार केला?

अ) सर्वकष

ब) मर्यादित

क) नियंत्रित

ड) यापैकी नाही

- ७) टी. एच. ग्रीन याने कोणत्या ग्रंथात राज्यासंबंधी विचार मांडले आहेत?
- अ) लेक्चर्स ऑन प्रिन्सिपल्स ऑफ पोलिटिकल ऑब्लिकेशन
ब) लिबरल लेजिस्लेशन
क) तर्कशास्त्राची पद्धत
ड) स्वातंत्र्याविषयी
- ८) निसर्गावस्थेतील मानवी जीवन भयानक, पशुतुल्य, एकाकी होते, असे कोणी म्हटले आहे?
- अ) हॉब्स
क) रूसो
ब) लॉक
ड) माओ
- ९) राज्याला विरोध करण्याच्या अधिकाराचे समर्थन सर्वात अगोदर कोणी केले?
- अ) जॉन लॉक
क) कार्ल मार्क्स
ब) रूसो
ड) हेगेल
- १०) सामूहिक ईहा ही संकल्पना कोणी मांडली?
- अ) अरिस्टॉटल
क) रूसो
ब) लॉक
ड) हेगेल
- ११) 'राज्यकर्त्यांनी महिला आणि संपत्ती यापासून दूर राहिले पाहिजे', असे मत कोणी मांडले?
- अ) अरिस्टॉटल
क) हेगेल
ब) प्लेटो
ड) मार्क्स
- १२) एकेरी कुटुंब पद्धतीचा पुरस्कार कोणी केला?
- अ) लेनिन
क) हेगेल
ब) माओ
ड) जॉन लॉक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- अ) अरिस्टॉटलने गुलामगिरी प्रथेचे समर्थन का केले?
- ब) थॉमस अक्विनासचे राजकीय विचार थोडक्यात लिहा.
- क) संत ऑगस्टाईन यांचे राजकीय विचार यावर टीप लिहा.
- ड) जॉन लॉकचे धर्मविषयक विचार सांगा.
- इ) ग्रीनचे मानवी हक्का संबंधीचे विचार सांगा.
- ई) मानवी स्वभावासंबंधीचे हॉब्सचे विचार सांगा.

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) अरिस्टॉटलचे क्रांती विषयक विचार सांगा.
- ब) प्लेटोचे राज्याचे वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- क) हेगेलचा आदर्शवाद स्पष्ट करा.
- ड) जॉन लॉक यांचे शासनसंस्थेसंबंधीचे विचार सांगा.

प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

अ) सॉक्रेटिस यांचे राजकीय विचार स्पष्ट करा.

ब) थॉमस हॉब्सच्या सामाजिक करार सिद्धांताचे टीकात्मक परीक्षण करा.

प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा.

१२

प्लेटोच्या शिक्षण विषयक विचारावर भाष्य करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Western Political Thought (230109302)

Day & Date: Friday, 31-10-2025
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

12

- 1) Who has said that 'virtue is knowledge'?
 - a) Aristotle
 - b) Socrates
 - c) Lenin
 - d) Hegel
- 2) Who gave the opinion that only a wise man can run the state?
 - a) Hegel
 - b) Hobbes
 - c) Plato
 - d) Green
- 3) What was the best form of government by Aristotle?
 - a) Monarchy
 - b) Balanced Power
 - c) Aristocracy
 - d) Autocracy
- 4) Who wrote the book 'The city of God'?
 - a) Saint Augustine
 - b) Aristotle
 - c) Plato
 - d) Hegel
- 5) Which state system does Aquinas considered superior?
 - a) Elite system
 - b) Monarchy
 - c) Wealth system
 - d) Democracy
- 6) Which state did Hegel advocate?
 - a) Universal
 - b) Limited
 - c) Controlled
 - d) None of these
- 7) In which book did T.H. Green express his views on the state?
 - a) Lectures on principles of Political obligation
 - b) Liberal legislation
 - c) The system of logic
 - d) On liberty
- 8) Who said that human life in nature is horrible, animal like, lonely?
 - a) Hobbes
 - b) Locke
 - c) Rousseau
 - d) Mao

- 9) Who first advocated the right to oppose the state?
 - a) John Locke
 - b) Rousseau
 - c) Karl Marx
 - d) Hegel
- 10) Who introduced the concept of General Will?
 - a) Aristotle
 - b) Locke
 - c) Rousseau
 - d) Hegel
- 11) Who said that rulers should stay away from women and wealth?
 - a) Aristotle
 - b) Plato
 - c) Hegel
 - d) Marx
- 12) Who advocated single family system?
 - a) Lenin
 - b) Mao
 - c) Hegel
 - d) John Locke

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- Why did Aristotle support the practice of slavery?
- Briefly write the political thought of Thomas Aquinas.
- State the political views of Saint Augustine
- State John Locke's views on religion.
- State Greene's views on human rights.
- Describe Hobbes's views on human nature.

Q.3 Answer the following question. (Any Two) 12

- State Aristotle's views on revolution.
- Explain Plato's classification of states.
- Explain Hegel's idealism.
- State John Locke's views on government.

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- Explain the political views of Socrates.
- Critically examine the social contract theory of Thomas Hobbes.

Q.5 Answer the following question in detail. 12

Comment on Plato's views on education.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र - III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५

Government and Politics of Maharashtra (230109303)

वार, दिनांक: सोमवार, ०३-११-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते ०१:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) संयुक्त महाराष्ट्र चळवळीचे मुख्य राजकीय कारण काय होते?
 - अ) औद्योगिकीकरण
 - ब) भाषिक अस्मिता
 - क) शेतकरी आंदोलन
 - ड) बेरोजगारी
- २) शिवसेना पक्षाची स्थापना कोणी केली?
 - अ) शरद पवार
 - ब) उद्धव ठाकरे
 - क) एकनाथ शिंदे
 - ड) बाळासाहेब ठाकरे
- ३) महाराष्ट्राच्या निर्मितीत अडथळा ठरलेला प्रश्न कोणता होता?
 - अ) मुंबईचा दर्जा
 - ब) आर्थिक प्रश्न
 - क) शिक्षणाचा अभाव
 - ड) दुष्काळ
- ४) महाराष्ट्र विधानसभेचे हिवाळी अधिवेशन कोठे होते?
 - अ) मुंबई
 - ब) पुणे
 - क) नाशिक
 - ड) नागपूर
- ५) महाराष्ट्र नवनिर्माण सेना पक्षाची स्थापना कोणी केली?
 - अ) आदेश बांदेकर
 - ब) संजय राऊत
 - क) अमित ठाकरे
 - ड) राज ठाकरे
- ६) विधीमंडळाच्या अधिवेशनाचे अध्यक्ष कोण असतात?
 - अ) राज्यपाल
 - ब) विधानसभा अध्यक्ष
 - क) मुख्यमंत्री
 - ड) मंत्री
- ७) विधान परिषदेचे सदस्य कोण निवडतात?
 - अ) जनतेद्वारे थेट
 - ब) निवडणूक आयोग
 - क) विविध वर्गांद्वारे अप्रत्यक्ष
 - ड) न्यायालय

- ८) कायदा करण्यासाठी विधेयकाचा शेवटचा टप्पा कोणता?
 अ) विधेयक मांडणी ब) चर्चा
 क) मतदान ड) राज्यपालाची स्वाक्षरी
- ९) वंचित बहुजन आघाडी पक्षाची स्थापना कोणी केली?
 अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर ब) प्रकाश आंबेडकर
 क) रामदास आठवले ड) नामदेव ढसाळ
- १०) भाजप पक्षाची मुख्य विचारधारा कशाशी निगडित आहे?
 अ) धर्मनिरपेक्षता ब) साम्यवाद
 क) समाजवाद ड) हिंदुत्ववादी विचार
- ११) महाराष्ट्राच्या विधानपरिषदेची सदस्य संख्या किती आहे?
 अ) ७८ ब) ८८
 क) ६२ ड) ९२
- १२) महाराष्ट्राच्या विधानसभेची सदस्य संख्या किती आहे?
 अ) २८८ ब) २५०
 क) ३०० ड) २००

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) शिवसेना पक्षाची निर्मिती व वाटचाल विशद करा.
 ब) राष्ट्रवादी काँग्रेस पक्षाची निर्मिती व वाटचाल विशद करा.
 क) कामगार वर्गासंबंधीत बाबा आढाव यांचे विचार स्पष्ट करा.
 ड) धर्मासंबंधीत म. पुं. रेगे यांचे विचार स्पष्ट करा.
 इ) कायदा निर्मितीची प्रक्रिया स्पष्ट करा.
 ई) संयुक्त महाराष्ट्राची निर्मिती करताना आलेले अडथळे लिहा.

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- अ) डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांचे जातीसंबंधीत विचार
 ब) शेतीसंबंधीत शरद जोशी यांचे विचार
 क) विधानपरिषदेची रचना व अधिकार
 ड) विधानसभेची रचना, अधिकार

प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) महाराष्ट्रातील आघाडी राजकारणाची प्रमुख वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
 किंवा
 ब) कायदा निर्मितीची प्रक्रिया सविस्तर स्पष्ट करा.

प्र.५ संयुक्त महाराष्ट्र चळवळ आणि महाराष्ट्र राज्याच्या निर्मितीची चर्चा करा.

१२

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Government and Politics of Maharashtra (230109303)

Day & Date: Monday, 03-11-2025
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 12

- 1) What was the main political reason for the Sanyukta Maharashtra Movement?
 - a) Industrialization
 - b) Linguistic identity
 - c) Farmers' movement
 - d) Unemployment
- 2) Who founded the Shiv Sena party?
 - a) Sharad Pawar
 - b) Uddhav Thackeray
 - c) Eknath Shinde
 - d) Balasaheb Thackeray
- 3) What issue was an obstacle in the formation of Maharashtra?
 - a) Status of Mumbai
 - b) Economic issues
 - c) Lack of education
 - d) Drought
- 4) Where is the winter session of the Maharashtra Legislative Assembly held?
 - a) Mumbai
 - b) Pune
 - c) Nashik
 - d) Nagpur
- 5) Who founded the Maharashtra Navnirman Sena (MNS)?
 - a) Aadesh Bandekar
 - b) Sanjay Raut
 - c) Amit Thackeray
 - d) Raj Thackeray
- 6) Who presides over the session of the Legislature?
 - a) Governor
 - b) Speaker of the Legislative Assembly
 - c) Chief Minister
 - d) Minister
- 7) Who elects the members of the Legislative Council?
 - a) Directly by the public
 - b) Election Commission
 - c) Indirectly by various categories
 - d) Judiciary

- 8) What is the final stage in the process of passing a bill into law?
 a) Introduction of the bill b) Discussion
 c) Voting d) Governor's signature
- 9) Who founded the Vanchit Bahujan Aghadi party?
 a) Dr. Babasaheb Ambedkar b) Prakash Ambedkar
 c) Ramdas Athawale d) Namdev Dhasal
- 10) What is the main ideology of the Bharatiya Janata Party (BJP) associated with?
 a) Secularism b) Communism
 c) Socialism d) Hindutva ideology
- 11) What is the total number of members in the Maharashtra Legislative Council?
 a) 78 b) 88
 c) 62 d) 92
- 12) What is the total number of members in the Maharashtra Legislative Assembly?
 a) 288 b) 250
 c) 300 d) 200

Q.2 Write Short Answers of the following questions. (Any Four) 12

- a) Explain the formation and development of the Shiv Sena party.
- b) Explain the formation and development of the Nationalist Congress Party (NCP).
- c) Explain the thoughts of Baba Adhav regarding the working class.
- d) Explain the views of M.P. Rege regarding religion.
- e) Explain the process of law-making.
- f) Write about the obstacles faced during the formation of Samyukta Maharashtra.

Q.3 Write short notes. (Any Two) 12

- a) Dr. Babasaheb Ambedkar's views on caste
- b) Sharad Joshi's views on agriculture
- c) Structure and powers of the Legislative Council
- d) Structure and powers of the Legislative Assembly

Q.4 Write the Answer in detail. (Any One) 12

- a) What are the main features of coalition politics in Maharashtra?

OR

- b) Explain in detail the process of law-making.

Q.5 Discuss the Samyukta Maharashtra Movement and the formation of the state of Maharashtra. 12

- प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) ०८
- अ) श्रमाचे लैंगिक विभाजन
 ब) सिमोन डी ब्यूवॉयर
 क) पुरुषत्व आणि स्त्रीत्व
 ड) लिंग आणि जात
- प्र.३ संक्षिप्त उत्तर लिहा. ०६
- स्त्रीवादी विचारसरणीचे महत्त्व.
- प्र.४ खालीलपैकी दीर्घ उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १०
- अ) पितृसत्ताक समाजाची वैशिष्ट्ये आणि त्याचा आर्थिक आणि सामाजिक संरचनांवर होणारा परिणाम स्पष्ट करा.
- किंवा
- ब) लिंग म्हणजे काय? सविस्तर सांगा.

Set

P

M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Gender Studies (230109304)

Day & Date: Thursday, 06-11-2025
Time: 11:00 AM To 12:30 PM

Max. Marks: 30

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options.

06

- 1) In patriarchal society women are expected to be _____.
a) Intellectual b) obedient
c) arrogant d) none of these
- 2) Gender discrimination is based on _____.
a) Social b) Political
c) Economic d) None of these
- 3) Gender equality is main purpose of _____ movement.
a) Socialist b) Marxist
c) Feminist d) Neo-Marxist
- 4) Men and women have _____ roles in society.
a) Two b) Three
c) Four d) Multiple
- 5) National Commission for women was set up in _____.
a) 1991 b) 1992
c) 1993 d) 1994
- 6) _____ is gender egalitarian writer.
a) Simone de Beauvoir b) Marx
c) Mao d) M. N. Roy

Q.2 Write short notes. (Any Two)

08

- a) Sexual Division of Labour
- b) Simone de Beauvoir
- c) Masculinity and Femininity
- d) Sex and Gender

Q.3 Write short answer of the following.

06

Significance of the Feminist ideology.

Q.4 Write long answer of the following: (Any One)

10

- a)** Explain the Features of Patriarchal Society and its impact on economic and social structures.

OR

- b)** What is gender? Explain in detail.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र - III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५

International Organizations (230109306)

वार, दिनांक: शनिवार, ०८-११-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते १:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) — या महत्त्वपूर्ण घटकांशी आंतरराष्ट्रीय राजकारणाचा संबंध येत असतो.

अ) सत्ता	ब) राष्ट्रहित
क) संघर्ष	ड) वरील सर्व

२) — यांनी १९०० मध्ये आंतरराष्ट्रीय संबंध या विषयावर सर्वप्रथम पुस्तक लिहीले.

अ) क्विन्सी राईट	ब) पॉल रिच
क) हॅन्स मॉर्गेन्थॉ	ड) यापैकी नाही

३) मानवतावाद आणि नैतिक मुल्यांचा पुरस्कार करणारा दृष्टीकोन कोणता आहे?

अ) वास्तवाद	ब) आदर्शवाद
क) व्यवस्था सिद्धांत	ड) खेळ सिद्धांत

४) राष्ट्रसत्तेचा घटक कोणता आहे?

अ) युनो	ब) विचारधारा
क) राष्ट्रसंघ	ड) नाम संघटना

५) राष्ट्रांच्या नैसर्गिक साधनसंपत्तीमध्ये — याचा समावेश होतो.

अ) शेती उत्पादने	ब) खनिज साधनसंपत्ती
क) अ व ब	ड) यापैकी नाही

६) इ.स. १९४५ साली संयुक्त राष्ट्र संघटनेची सदस्य संख्या — होती.

अ) ५१	ब) १९३
क) २५	ड) १००

७) संयुक्त राष्ट्रसंघाची स्थापना कधी झाली?

अ) १९४८	ब) १९४२
क) १९४५	ड) १९५०

- ८) जागतिक बँक म्हणून कोणती संस्था ओळखली जाते.
 अ) ADB ब) IBRD
 क) IMF ड) यापैकी नाही
- ९) World Trade organization (WTO) ची स्थापना कधी झाली.
 अ) १९९५ ब) १९९१
 क) १९८५ ड) २०००
- १०) IMF म्हणजे काय?
 अ) International monetary fund
 ब) International Market Federation
 क) International Military Force
 ड) Internal Management fund
- ११) UNICEF चे मुख्यालय कोठे आहे.
 अ) न्युयॉर्क ब) जिनिव्हा
 क) रोम ड) पॅरिस
- १२) UNICEF चे मुख्य कार्यक्षेत्र काय आहे.
 अ) लष्करी सुरक्षा ब) कृषी विकास
 क) आर्थिक विकास ड) बालकल्याण व शिक्षण

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- अ) आदर्शवादी सिद्धांत लिहा.
 ब) सार्क संघटना म्हणजे काय?
 क) नविन जागतिक अर्थव्यवस्थेचे स्वरूप लिहा.
 ड) नाटो म्हणजे काय? त्याचा उद्देश स्पष्ट करा.
 इ) युरोपीयन युनियन सदस्य राष्ट्रांची नावे सांगा.
 ई) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचे महत्त्व काय आहे?

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) खेळ सिद्धांत स्पष्ट करा.
 ब) वास्तववादी सिद्धांत लिहा.
 क) संयुक्त राष्ट्रसंघाचे अपयश स्पष्ट करा.
 ड) राष्ट्रसत्तेचे घटक लिहा.

प्र.४ खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक)

१२

- अ) संयुक्त राष्ट्रसंघाचे यश स्पष्ट करा?

किंवा

- ब) आंतरराष्ट्रीय संबंधाचा अर्थ सांगून स्वरूप स्पष्ट करा.

प्र.५ खालील प्रश्नांचे सविस्तर उत्तर लिहा.

१२

आंतरराष्ट्रीय संघटनेची व्याख्या, स्वरूप आणि उद्दिष्टे स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025:
International Organizations (230109306)

Day & Date: Saturday, 08-11-2025
 Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the options. 12

- 1) _____ International politics has to do with these important factors.
 - a) Power
 - b) National Interest
 - c) Conflict
 - d) All of the above
- 2) _____ He wrote the first book on International relations in 1900.
 - a) Quincy Wright
 - b) Paul Reich
 - c) Hans Morgenthau
 - d) None of these
- 3) What is the approach that promotes humanism and morality.
 - a) Realism
 - b) Idealism
 - c) System theory
 - d) Game theory
- 4) What is the component of national power.
 - a) UN
 - b) Ideology
 - c) United Nations
 - d) Name Organization
- 5) _____ in the natural resources of the nation includes.
 - a) Agricultural products
 - b) Mineral Resources
 - c) A & B
 - d) None of these
- 6) Membership of the United Nations Organization in 1945 _____ It was.
 - a) 51
 - b) 193
 - c) 25
 - d) 100
- 7) When was the United Nations established.
 - a) 1948
 - b) 1942
 - c) 1945
 - d) 1950
- 8) Which organization is known as the world Bank?
 - a) ADB
 - b) IBRD
 - c) IMF
 - d) None of these
- 9) When was the world Trade organization (WTO) established.
 - a) 1995
 - b) 1991
 - c) 1985
 - d) 2000

- 10)** What is IMF?
a) International monetary fund b) International market federation
c) International military force d) Internal management fund
- 11)** Where is the headquarters of UNICEF.
a) New York b) Geneva
c) Rome d) Paris
- 12)** What is the main scope of UNICEF.
a) Military security
b) Agricultural development
c) Economic development
d) Child welfare and education

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) Write an idealistic theory?
b) What is mean by SAARC?
c) Write the nature of the New global economy?
d) What is NATO and its purposes?
e) What are EU countries?
f) What are the importance of International relations?

Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 12

- a) Explain the Game theory.
b) Write realistic theory.
c) What are the failures of the United Nations?
d) Write down the elements of National power?

Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12

- a) What is the success of united Nations?

OR

- b) Explain the meaning and scope of International relations?

Q.5 Answer the following question in detail. 12

Explain the Definition, Nature & objectives of international organization?

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र - III) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर — २०२५

Administrative Theories (230109307)

वार, दिनांक: शनिवार, ०८-११-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: सकाळी ११:०० ते १:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.

१२

१) — हे शास्त्रीय व्यवस्थापनाचे पितामह समजले जातात?

अ) कार्ल मार्क्स	ब) एफ. डब्ल्यू रिग्स
क) एफ. डब्ल्यू टेलर	ड) हेन्री फेयाल

२) खालीलपैकी एक शास्त्रीय व्यवस्थापनाशी संबंधित नाही.

अ) कोणत्याही कामासाठी सर्वोत्तम मार्गाचा शोध
ब) कामगाराची शास्त्रोक्त निवड
क) कार्य विशेषीकरण
ड) अंगठ्याचा नियम

३) लोलकीय समाज ही संकल्पना — यांनी विकसित केली.

अ) एफ. डब्ल्यू रिग्स	ब) यु. एल. गोस्वामी
क) एडवर्ड विडनर	ड) एस. आर. माहेश्वरी

४) 'साला' हा शब्द — आहे.

अ) स्पॅनिश	ब) इटालीयन
क) इंग्रजी	ड) संस्कृत

५) 'दि इंडस्ट्राइलीजेशन ऑफ द स्टेट' याचे लेखक कोण आहेत?

अ) एफ. डब्ल्यू रिग्स	ब) हेन्री फेयाल
क) एफ. डब्ल्यू टेलर	ड) गुलिक आणि उर्वीक

६) 'पि ओ सी सी सी (POCCC)' या संक्षिप्त रूपाची मांडणी कुणी केली आहे?

अ) हेन्री फेयाल	ब) मॅक्स वेबर
क) निकोलस हेन्री	ड) वुड्रो विल्सन

- ७) ——— कामकाजांशी लोक प्रशासन संबंधित आहे.
 अ) फक्त केंद्र शासन ब) फक्त राज्य शासन
 क) फक्त स्थानिक शासन ड) वरीलपैकी तिन्ही
- ८) ——— हे लोक प्रशासन या अभ्यास विषयाचे पितामह समजले जातात.
 अ) ल्युथर गुलिक ब) हेन्री फेयाल
 क) वुड्रो विल्सन ड) हर्बर्ट सायमन
- ९) 'द स्टडी ऑफ अॅडमिनीस्ट्रेशन' याचे खालीलपैकी लेखक कोण आहेत?
 अ) एल. डी. व्हाईट ब) गुलिक
 क) उर्वीक ड) वुड्रो विल्सन
- १०) खालीलपैकी कोणते विधान चुकीचे आहे?
 अ) लोकप्रशासनाचा संबंध हा शासकीय कामकाजाशी असतो.
 ब) लोकप्रशासन हे सामाजिक शास्त्र व कला आहे.
 क) लोकप्रशासन हे एक शुद्ध विज्ञान (शास्त्र) आहे.
 ड) वरीलपैकी सर्व
- ११) ——— यांच्या मते 'लोकप्रशासनाचे सिद्धांत म्हणजेच आमच्या काळातील राजकारणाचे सिद्धांत होय.'
 अ) जॉन एम. गौस ब) एस. आर. माहेश्वरी
 क) कार्ल मार्क्स ड) मॅक्स वेबर
- १२) 'पोस्टकॉर्ब' हे संक्षिप्त रूप कुणी तयार केले आहे?
 अ) हेन्री फेयाल ब) हर्बर्ट सायमन
 क) एल. डी. व्हाईट ड) ल्युथर गुलिक

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) प्रशासकीय सिद्धांत म्हणजे काय? ते स्पष्ट करा.
 ब) राजकारण-प्रशासन द्विभाजनाबद्दल लिहा.
 क) बाजार कॅंटीन प्रारूप सांगा.
 ड) विभागीकरणाचा सिद्धांत विशद करा.
 इ) पोस्टकॉर्ब सिद्धांत स्पष्ट करा.
 ई) पीओसीसीसी (POCCCC) संक्षिप्त रूपाची माहिती लिहा.

प्र.३ थोडक्यात टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- अ) मानसिक क्रांतीची संकल्पना
 ब) एफ. डब्ल्यू. रिगज आणि तुलनात्मक लोकप्रशासन
 क) प्रशासकीय सिद्धांताचे महत्त्व
 ड) हेन्री फेयाल यांची व्यवस्थापकीय प्रक्रिया

- प्र.४ सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) प्रशासकीय सिद्धांताचे स्वरूप आणि व्याप्ती यावर प्रकाश टाका.
किंवा
- ब) लिंडाल उर्वीक यांचे प्रशासकीय सिद्धांत विषयक योगदान विशद करा.
- प्र.५ सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- शास्त्रीय व्यवस्थापनाच्या सिद्धांताचे टीकात्मक मूल्यमापन करा.

Seat No.	
----------	--

Set P

M.A. (Political Science) (Semester - III) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Administrative Theories (230109307)

Day & Date: Saturday, 08-11-2025
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternative.

12

- 1) _____ is the father of scientific management.
 - a) Karl Marx
 - b) F.W. Riggs
 - c) F.W. Taylor
 - d) Henry Fayol
- 2) One of the following is not associated with scientific management.
 - a) Discovery of one best way to perform any job
 - b) Scientific selection of workers
 - c) Task Specialization
 - d) Rule of Thumb
- 3) The concept of prismatic society was developed by _____.
 - a) F.W. Riggs
 - b) U.L. Goswami
 - c) Edward Weidner
 - d) S. R. Maheshwari
- 4) 'SALA' is a _____ word.
 - a) Spanish
 - b) Italian
 - c) English
 - d) Sanskrit
- 5) Who was the author of 'The industrialization of the state' _____.
 - a) F.W. Rigg
 - b) Henry Fayol
 - c) F.W. Taylor
 - d) Gulic & Urwick
- 6) Who coined the acronym 'POCCC'?
 - a) Henry Fayol
 - b) Max Webar
 - c) Nicholas Henry
 - d) Woodrow Wilso
- 7) Public Administration relates to the activities of _____.
 - a) Central Government alone
 - b) State Government alone
 - c) Local Government alone
 - d) All the three
- 8) _____ is the founding father of the study of public administration as a discipline.
 - a) Luther Gulick
 - b) Henri Fayol
 - c) Woodrow Wilson
 - d) Herbert Simon

- 9) One of the following is the author of 'The study of administration.'
- a) L. D. White
 - b) Gulick
 - c) Urwick
 - d) Woodrow Wilson
- 10) Which of the following statement is wrong?
- a) Public Administration relates to the activities of government.
 - b) Public administration is both a social science and an art.
 - c) Public administration is a pure science.
 - d) All of the above
- 11) According to _____ 'A theory of public administration means in our time a theory of politics also.'
- a) John M. Galls
 - b) S. R. Maheshwari
 - c) Karl Marx
 - d) Max Weber
- 12) Who coined the acronym POSDCORB?
- a) Henri Fayol
 - b) Herbert Simon
 - c) L.D. White
 - d) Luther Gullick

Q.2 Write short answers. (Any Four)**12**

- a) What is administrative theory? Explain it.
- b) Write about politics — administration dichotomy.
- c) State the Bazar-canteen model.
- d) Elucidate the theory of departmentalization.
- e) Explain the POSDCoRB theory.
- f) Write the acronym POCCC?

Q.3 Write short notes. (Any Two)**12**

- a) Concept of mental revolution.
- b) Comparative Public Administration and F.W. Riggs.
- c) Significance of administrative theory.
- d) Management activities by Henry Fayol.

Q.4 Write the detail answer. (Any one)**12**

- a) Focus on the nature and scope of administrative theory.

OR

- b) Elucidate the contributions of Lyndall Urwick regarding administrative theory.

Q.5 Write the detail answer.**12**

Critically evaluate the scientific management theory.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५

Indian Foreign Policy (230109401)

वार, दिनांक : मंगळवार, २८-१०-२०२५

कमाल गुण : ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

१) भारत आणि अमेरिकेतील अणु करार कोणत्या वर्षी झाला होता?

अ) १९७१

ब) १९९१

क) २००८

ड) २०१८

२) भारताच्या "अलिप्ततावादी धोरणा" चा अर्थ काय आहे?

अ) चीनसोबत करार करणे

ब) अमेरिकेसोबत संधी करणे

क) रशियाचा विरोध करणे

ड) कोणत्याही गटात सामील न होणे

३) भारत-चीन संबंधातील मुख्य समस्या कोणती आहे?

अ) व्यापार करार

ब) सीमावाद

क) धार्मिक मतभेद

ड) वरीलपैकी एकही नाही

४) भारत-रशिया मैत्री व सहकार्य करार कोणत्या वर्षी झाला?

अ) १९७१

ब) १९९१

क) २००८

ड) २०१८

५) १९७२ मधील शिमला करार भारत आणि कोणत्या शेजारी देशात झाला?

अ) नेपाळ

ब) भूतान

क) पाकिस्तान

ड) बांगलादेश

६) "लूक ईस्ट" धोरण कोणत्या गोष्टीशी संबंधित आहे?

अ) पश्चिम आशियाशी संबंध

ब) दक्षिण अमेरिकेशी संबंध

क) आग्नेय आशियातील देशांशी सहकार्य

ड) युरोपमध्ये गुंतवणूक

- ७) भारत-रशिया संबंधांचा मुख्य आधार कोणता आहे?
 अ) संरक्षण सहकार्य ब) सांस्कृतिक संबंध
 क) आर्थिक सहकार्य ड) वरीलपैकी एकही नाही
- ८) परराष्ट्र धोरण घडवताना कोणता घटक प्रभावी ठरतो?
 अ) भूगोल ब) इतिहास
 क) संस्कृती ड) वरील सर्व पर्याय योग्य आहेत
- ९) 'गुजराल सिद्धांत' भारताच्या परराष्ट्र धोरणाच्या कोणत्या भागाशी संबंधित आहे?
 अ) मध्य पूर्व राष्ट्र
 ब) आफ्रिकन युनियन
 क) दक्षिण आशियाई शेजारी देश
 ड) युरोपियन युनियन
- १०) पंचशील धोरण कोणत्या पंतप्रधानांच्या कार्यकाळात मांडली गेली?
 अ) जवाहरलाल नेहरू ब) डॉ. मनमोहन सिंग
 क) इंदिरा गांधी ड) अटलबिहारी वाजपेयी
- ११) पॅरा-डिप्लोमसी म्हणजे काय?
 अ) राज्य सरकारांचे परराष्ट्र संबंध ब) केंद्र सरकारचे परराष्ट्र संबंध
 क) लष्करी राजनय ड) खाजगी कंपन्यांचे राजनय
- १२) परराष्ट्र धोरणाचा मुख्य उद्देश कोणता आहे?
 अ) राष्ट्रीय हितांचे संरक्षण ब) फक्त आर्थिक विकास
 क) सांस्कृतिक प्रसार ड) यापैकी काहीही नाही

प्र.२ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१२

- अ) भारत-भूतान मैत्री संबंधांचे महत्त्व काय आहे?
 ब) अफगाणिस्तानला भारताने दिलेल्या मदतीचे प्रयत्न लिहा.
 क) भारत-बांगलादेश संबंध स्पष्ट करा.
 ड) भारत-नेपाळ संबंध स्पष्ट करा.
 इ) भारत-पाकिस्तान संबंध स्पष्ट करा.
 ई) भारत-श्रीलंका संबंध स्पष्ट करा.

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) भारत-चीन संबंध स्पष्ट करा.
 ब) भारत-रशिया संबंध स्पष्ट करा.
 क) भारत-अमेरिका (USA) संबंध स्पष्ट करा.
 ड) भारत-मालदिव संबंध स्पष्ट करा.

- प्र.४ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) भारतीय परराष्ट्र धोरणाचे निर्धारक घटक लिहा.
किंवा
- ब) परराष्ट्र धोरणाच्या निर्मितीत परराष्ट्र मंत्रालयाची भूमिका स्पष्ट करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १२
- भारतातील परराष्ट्र धोरणाची तत्वे आणि उद्दिष्टे लिहा.

Seat No.	
----------	--

Set P

M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Indian Foreign Policy (230109401)

Day & Date: Tuesday, 28-10-2025
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) In which year was the nuclear agreement between India and the USA signed?

a) 1971	b) 1991
c) 2008	d) 2018
- 2) What does India's "Non-Aligned" policy mean?
 - a) Forming an agreement with China
 - b) Aligning with the USA
 - c) Opposing Russia
 - d) Not joining any bloc
- 3) What is the major issue in India-China relations?

a) Trade agreement	b) Border dispute
c) Religious differences	d) None of these
- 4) In which year was the India-Russia Friendship and Cooperation Agreement signed?

a) 1971	b) 1991
c) 2008	d) 2018
- 5) The 1972 Shimla Agreement was between India and which neighboring country?

a) Nepal	b) Bhutan
c) Pakistan	d) Bangladesh
- 6) The Look East Policy is related to what?
 - a) Relations with West Asia
 - b) South America
 - c) Cooperation with Southeast Asian nations
 - d) Investment in Europe
- 7) What is the main basis of India-Russia relations?

a) Defense cooperation	b) Cultural relations
c) Economic cooperation	d) None of these

- 8) Which factor influences the formulation of foreign policy?
 - a) Geography
 - b) History
 - c) Culture
 - d) All options are correct
- 9) The 'Gujral Doctrine' refers to India's foreign policy towards which region?
 - a) Middle East Nations
 - b) African Union
 - c) South Asian neighbors
 - d) European Union
- 10) During which Prime Minister's tenure was the Panchsheel policy formulated?
 - a) Jawaharlal Nehru
 - b) Dr. Manmohan Singh
 - c) Indira Gandhi
 - d) Atal Bihari Vajpayee
- 11) Para-diplomacy means: _____.
 - a) State governments' foreign ties
 - b) Central government's foreign ties
 - c) Military diplomacy
 - d) Private companies' diplomacy
- 12) What is the main objective of foreign policy?
 - a) Protection of national interests
 - b) Only economic development
 - c) Cultural propagation
 - d) None of these

Q.2 Answer the following questions. (Any Four)

12

- Write significances of India-Bhutan friendship relations.
- Write assistance efforts provided by India to Afghanistan.
- Explain India-Bangladesh relations.
- Explain India-Nepal relations.
- Explain India-Pakistan relations.
- Explain India- Sri Lanka relations.

Q.3 Write short notes. (Any Two)

12

- Explain India - China relations.
- Explain India - Russia relations.
- Explain India - USA relations.
- Explain India – Maldives relations.

Q.4 Answer the following questions. (Any One)

12

- a)** Write the determinants of Indian foreign policy.

OR

- b) Explain the role of Ministry of External Affairs in Foreign Policy making.**

Q.5 Write Answer in detail.

12

Write the principles and objectives of India's foreign policy.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र - IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Western Political Thinkers (230109402)

वार, दिनांक: गुरुवार, ३०-१०-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१२

- १) बेन्थॅमने कोणत्या पुस्तकात सुख – दुःख, सुधारणात्मक कायद्याचे महत्त्व, या संदर्भात विचार मांडले आहेत?
 अ) पोलिटिकल इकॉनॉमी
 ब) प्रिन्सिपल ऑफ मोरल्स अँड लेजीस्लेशन
 क) थेअरी ऑफ पॅनिशमेंट
 ड) वेल्थ ऑफ नेशन
- २) प्रतिनिधी शासनासंबंधीची संकल्पना कोणी मांडली?
 अ) बेंथॅम
 ब) कार्ल मार्क्स
 क) जे. एस. मिल
 ड) माओ
- ३) पुढीलपैकी कोणता ग्रंथ कार्ल मार्क्सचा नाही?
 अ) दास कॅपिटल
 ब) कम्युनिस्ट मॅनिफेस्टो
 क) व्हॅल्यू, प्राईस अँड प्रॉफिट
 ड) फिलॉसॉफी ऑफ हिस्टरी
- ४) लेनिनने कोणत्या पक्षाला महत्त्व दिले?
 अ) काँग्रेस
 ब) रिपब्लिक
 क) साम्यवादी
 ड) यापैकी नाही
- ५) माओने आपल्या विचारात कोणास महत्त्व दिले?
 अ) कामगार
 ब) शेतकरी
 क) भांडवलदार
 ड) नोकर
- ६) नव्या डाव्या चळवळीशी कोण संबंधित नाही?
 अ) पेरी अँडरसन
 ब) तारक अली
 क) थॉम्सन
 ड) इसाह बर्लिन

- ७) क्रिटिकल थेअरीशी कोण संबंधित नाही?
 अ) कार्ल पॉपर ब) जे. एस. मिल
 क) हेबरमास ड) ग्रामसी
- ८) इसाह बर्लिन ने सकारात्मक स्वातंत्र्याचे किती पैलू सांगितले आहेत?
 अ) ५ ब) ३
 क) ४ ड) २
- ९) न्याय विषयक सिद्धांत कोणी मांडला?
 अ) इसाह बर्लिन ब) कार्ल पॉपर
 क) लॉक ड) जॉन राल्स
- १०) 'सहिष्णुतेमुळे असहिष्णुता अस्तंगत झाली पाहिजे', असे कोणी म्हटले आहे?
 अ) कार्ल पॉपर ब) इसाह बर्लिन
 क) जॉन राल्स ड) माओ
- ११) पुढीलपैकी कोणास उदारमतवादी विचारवंत म्हणून ओळखले जाते?
 अ) कार्ल मार्क्स ब) लेनिन
 क) हेगेल ड) जे. एस. मिल
- १२) लोकयुद्धाची संकल्पना कोणी मांडली?
 अ) माओ ब) लेनिन
 क) कार्ल मार्क्स ड) जॉन राल्स

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- अ) उपयुक्तावाद म्हणजे काय?
 ब) माओच्या तत्त्वज्ञानातील प्रमुख वैशिष्ट्ये कोणती?
 क) क्रिटिकल सिद्धांत म्हणजे काय?
 ड) इसाह बर्लिनचे स्वातंत्र्य विषयक विचार सांगा.
 इ) कार्ल मार्क्सचे राज्य विषयक विचार स्पष्ट करा.
 ई) जे. एस. मिलने सांगितलेले लोकशाहीचे दोष कोणते?

प्र.३ खालील प्रश्नाची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१२

- अ) नव्या डाव्या चळवळीची वैशिष्ट्ये कोणती?
 ब) जे. एस. मिलचे समाजवादासंबंधीचे विचार स्पष्ट करा.
 क) लेनिन यांचा क्रांतीचा सिद्धांत सांगा?
 ड) कार्ल पॉपरच्या लोकशाही विषयक विचारांचे टीकात्मक परीक्षण करा.

- प्र.४ खालील दीर्घोत्तरी प्रश्नांचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) कार्ल मार्क्सच्या अतिरिक्त मूल्याच्या सिद्धांताचे परीक्षण करा.
- ब) जॉन राल्सच्या न्याय विषयक सिद्धांताचे मूल्यमापन करा.
- प्र.५ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. १२
- इसाह बर्लिनचे राजकीय विचार सांगून त्याचे मूल्यमापन करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Western Political Thinkers (230109402)**

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) In which book did Bentham express his thoughts on happiness sorrow and the importance of corrective law?
 - a) Political economy
 - b) Principles of morals and legislation
 - c) Theory of punishment
 - d) Wealth of nation
- 2) Who introduced the concept of representative government?
 - a) Bentham
 - b) Karl Marx
 - c) J.S. Mill
 - d) Mao
- 3) Which of the following books is not by Karl Marx?
 - a) Das Kapital
 - b) Communist Manifesto
 - c) Value, Price and Profit
 - d) Philosophy of History
- 4) Which party did Lenin give importance to?
 - a) Congress
 - b) Republic
 - c) Communist
 - d) None of these
- 5) Whom did Mao consider important in his thinking?
 - a) Workers
 - b) Farmers
 - c) Capitalist
 - d) Servants
- 6) Who is not associated with New Left Movement?
 - a) Perry Ederson
 - b) Tarak Ali
 - c) Thomson
 - d) Isaiah Berlin
- 7) Who is associated with critical theory?
 - a) Karl Popper
 - b) J. S. Mill
 - c) Habermas
 - d) Gramsci
- 8) How many aspects of positive liberty have been mentioned by Isaiah Berlin?
 - a) 5
 - b) 3
 - c) 4
 - d) 2

- 9) Who proposed the 'Theory of Justice'?
a) Isaiah Berlin	b) Karl Popper
c) Locke	d) John Rawls
- 10) Who has said that 'tolerance should lead to intolerance'?
a) Karl Papper	b) Isaiah Berlin
c) John Rawls	d) Mao
- 11) Who among the following is known as a liberal thinker?
a) Karl Marx	b) Lenin
c) Hegel	d) J. S. Mile
- 12) Who introduced the concept of 'People's War'?
a) Mao	b) Lenin
c) Karl Marks	d) John Rawls

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- What is utilitarianism?
- What are the main features of Mao's philosophy?
- What is critical theory?
- State Isaiah Berlin's views on freedom.
- Explain Karl Mark's view on the state.
- What are the defects of democracy mentioned by J.S. Mill?

Q.3 Answer the following question. (Any Two) 12

- What are the characteristics of the new left movement?
- Explain J.S. Mill's view on socialism.
- Explain Lenin's theory of revolution.
- Critically examine Karl Popper's ideas on democracy.

Q.4 Write the detail answer. (Any One) 12

- Examine Karl Marx's theory of surplus value.
- Evaluate John Rawls' Theory of Justice.

Q.5 Write the detail answer. 12

Evaluate the political views of Isaiah Berlin.

Set	P
1	1
2	1
3	1
4	1
5	1
6	1
7	1
8	1
9	1
10	1
11	1
12	1
13	1
14	1
15	1
16	1
17	1
18	1
19	1
20	1
21	1
22	1
23	1
24	1
25	1
26	1
27	1
28	1
29	1
30	1
31	1
32	1
33	1
34	1
35	1
36	1
37	1
38	1
39	1
40	1
41	1
42	1
43	1
44	1
45	1
46	1
47	1
48	1
49	1
50	1
51	1
52	1
53	1
54	1
55	1
56	1
57	1
58	1
59	1
60	1
61	1
62	1
63	1
64	1
65	1
66	1
67	1
68	1
69	1
70	1
71	1
72	1
73	1
74	1
75	1
76	1
77	1
78	1
79	1
80	1
81	1
82	1
83	1
84	1
85	1
86	1
87	1
88	1
89	1
90	1
91	1
92	1
93	1
94	1
95	1
96	1
97	1
98	1
99	1
100	1

एम.ए. (Political Science) (सत्र – IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Indian Federalism (230109403)

कमाल गुणः ६०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

੧੨

- १) भारतीय संघराज्याच्या संरक्षणाची जबाबदारी ——— वर आहे.
अ) पंतप्रधान ब) भारताचे राष्ट्रपती
क) उप-राष्ट्रपती ड) सर्वोच्च न्यायालय
- २) भारतीय संघराज्य हे ‘अर्ध संघराज्य’ आहे असे प्रतिपादन कोणत्या अभ्यासकाने आपल्या पुस्तकात केले आहे?
अ) अशोक चंदा ब) कें. सी. व्हीअर
क) आर्थर बेन्टले ड) सि. हिक्स
- ३) केंद्र आणि प्रांतामध्ये कायदेविषयक अधिकारांची विभागणी ——— या कायद्याने झाली.
अ) भारत सरकार कायदा १९३५ ब) भारत सरकार कायदा १९१९
क) भारत सरकार कायदा १८९२ ड) भारत सरकार कायदा १८६१
- ४) कोणत्या कालखंडात देशातील अनेक राज्यांमध्ये प्रादेशिक राजकीय पक्षांचा उदय झाला?
अ) १९९० नंतरचा कालखंड ब) २००० नंतरचा कालखंड
क) १९८० नंतरचा कालखंड ड) १९७० नंतरचा कालखंड
- ५) २०१९ मध्ये ——— हे नवीन केंद्रशासित प्रदेश निर्माण करण्यात आला.
अ) जम्मू आणि काश्मीर ब) गोवा
क) दमण—दीव ड) तेलंगणा
- ६) कलम २६३ नुसार ——— यांना आंतरराज्य परिषद नियुक्त करण्याचा अधिकार आहे.
अ) सर्वोच्च न्यायालय ब) राष्ट्रपती
क) राज्यपाल ड) उच्च न्यायालय

- ७) सौदेबाजीचे संघराज्य अस्तित्वात येण्यासाठी ——— ही पूर्वअट ठरते.
अ) एक पक्ष पद्धती ब) द्विपक्ष पद्धती
क) बहुपक्ष पद्धती ड) यापैकी नाही
- ८) १९८३ साली केंद्र सरकारने केंद्र-राज्य संबंधा विषयी ——— ची स्थापना केली?
अ) सरकारिया समिती ब) राजमन्तर समिती
क) दत्त समिती ड) यापैकी नाही
- ९) उर्वरित अधिकारांवर कायदे करण्याचा अधिकार कोणाचा आहे?
अ) केंद्र सरकार ब) राज्यसरकार
क) सर्वोच्च न्यायालय ड) यापैकी नाही
- १०) वस्तू व सेवा कर (GST Act.) ——— घटनादुरुस्ती द्वारे समावेश करण्यात आले.
अ) ४२ व्या ब) ७६ व्या
क) १०१ व्या ड) १०५ व्या
- ११) खालीलपैकी कोणता विषय समवर्ती यादीत येतो.
अ) संरक्षण ब) शेती
क) विवाह ड) चलन
- १२) भारतीय संघराज्य पद्धतीसाठी भारतीय संविधानांत कोणता शब्द प्रयोग केला आहे.
अ) राज्यांचा संघ ब) एकात्म
क) संसदीय ड) अध्यक्षीय

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार)

१२

- अ) वस्तू व सेवा कर (GST)
- ब) केंद्र-राज्य संबंधात राज्यपालाची भूमिका
- क) केंद्रोत्सारी संघराज्यात्मक व्यवस्था
- ड) आधुनिक संघराज्यातील केंद्रीकरणाच्या प्रवृत्ती
- इ) राज्यसूची
- ई) संघराज्य पद्धतीचे आवश्यक घटक सांगा.

प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

१२

- अ) राज्य स्वायत्ततेच्या मागणीची उदाहरण द्या.
ब) केंद्र-राज्य आर्थिक संबंध
क) संघराज्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
ड) संघराज्याचे घटनात्मक तरतूद

प्र.४ अ) प्रादेशिक राजकीय पक्षांचा उदय आणि त्यांच्या संघराज्य प्रक्रियेवरील प्रभाव १२
स्पष्ट करा.

किंवा

ब) केंद्र राज्यामधील कायदेविषयक संबंधाची चर्चा करा.

प्र.५ भारतीय संघराज्याची वैशिष्ट्ये सांगा. १२

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Indian Federalism (230109403)

Day & Date: Saturday, 01-11-2025
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

12

- 1) _____ is the guardian of Indian federalism.

a) Prime Minister	b) President
c) Vice-President	d) The Supreme Court
- 2) Who in his book argued that 'India is Quasi-federal State'?

a) Ashok Chanda	b) K.C. Wheare
c) Arthur Bentley	d) C. Hicks
- 3) Legislative powers between the centre and provinces are divided by _____.

a) Govt, of India Act- 1935	b) Govt, of India Act- 1919
c) Govt, of India Act- 1892	d) Govt, of India Act- 1861
- 4) Which period regional political parties rise in many states of the country?

a) Period after 1990	b) Period after 2000
c) Period after 1980	d) Period after 1970
- 5) In 2019 _____ the new union territory was created.

a) Jammu and Kashmir	b) Goa
c) Daman-Diu	d) Telangana
- 6) According to Section 263 _____ has the power to appoint Inter- State Councils.

a) Supreme Court	b) President
c) Governor	d) High Court
- 7) _____ is a prerequisite for the existence of a bargaining federation.

a) One Party System	b) Two Party System
c) Multi-Party System	d) None of These
- 8) _____ is appointed by the central Government on Union-state relation in 1983.

a) Sarkaria Commission	b) Rajmanner Committee
c) Datt Committee	d) None of the Above

- 9) Who has the power to make laws to residuary subjects?
a) Union Government b) State Government
c) Supreme Court d) None of Above
- 10) Goods and Services Tax (GST Act.) was included by the _____ Amendment.
a) 42nd b) 76th
c) 101st d) 105th
- 11) Which of the following subject comes under the Concurrent list?
a) Defence b) Agriculture
c) Marriage d) Currency
- 12) What word is used for federation in Indian Constitution?
a) Union of State b) Integrated
c) Parliamentary d) Presidential

Q.2 Write short answers. (Any Four) 12

- a) GST.
- b) Role of Governor in Centre- State Relations
- c) Centrifugal Federal System
- d) Centralizing tendencies in modern federalism
- e) State List
- f) Explain the prerequisites of a federal system.

Q.3 Short Notes. (Any Two) 12

- a) Give an example of Demand of State Autonomy
- b) Centre -State Economic relations
- c) Types of Federalism
- d) Constitutional Provision of Federalism

Q.4 a) Explain the emergence of regional political parties and their impact on Federal Process. 12

OR

- b) Discuss the Legislative relations between State and Centre.

Q.5 State the features of the Indian federalism. 12

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

एम.ए. (Political Science) (सत्र - IV) (नवीन) (NEP CBCS) परीक्षा:

ऑक्टोबर / नोव्हेंबर – २०२५

Foreign Policy and Diplomacy (230109405)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५

कमाल गुण: ६०

वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०५:३०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ योग्य पर्याय निवडा.

१२

- १) परराष्ट्र धोरणाचे मुख्य उद्दिष्ट काय आहे?
 - अ) राष्ट्रीय हितसंबंधाचे रक्षण
 - ब) केवळ लष्करी विस्तार
 - क) देशांतर्गत कायदे तयार करणे
 - ड) राजकीय पक्षाचे संघटन
- २) खालीलपैकी कोणता परराष्ट्र धोरणाचा 'देशांतर्गत निर्धारक' घटक आहे?
 - अ) आंतरराष्ट्रीय संघटना
 - ब) आंतरराष्ट्रीय कायदा
 - क) भौगोलिक स्थान
 - ड) इतर राष्ट्रांचे वर्तन
- ३) अनेक राष्ट्रे एकत्र येऊन जागतिक किंवा प्रादेशिक समस्यांवर चर्चा करतात, त्या राजनयाला काय म्हणतात?
 - अ) शिखर राजनय
 - ब) परिषद राजनय
 - क) द्विपक्षीय राजनय
 - ड) गोपनीय राजनय
- ४) राजनैतिक अधिकाऱ्याची कोणती गुणवत्ता सर्वात महत्त्वाची मानली जाते?
 - अ) धाडसी युद्ध कौशल्य
 - ब) शेतीचे ज्ञान
 - क) कलात्मक चित्रकला
 - ड) उत्कृष्ट संवाद आणि वाटाघाटी कौशल्य
- ५) आंतरराष्ट्रीय कायद्यानुसार राजनैतिक अधिकाऱ्याला प्रदान केलेले विशेष हक्क आणि सवलती कशाद्वारे नियंत्रित केले जातात?
 - अ) जागतिक व्यापार संघटना
 - ब) व्हिएन्ना करार
 - क) राष्ट्रीय दंड संहिता
 - ड) संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषद

- ६) राजनयाचे मुख्य उद्दिष्ट काय आहे?
 अ) बळाचा वापर करून संघर्ष सोडवणे
 ब) वाटाघाटीद्वारे राष्ट्रीय हितसंबंध साधणे
 क) अंतर्गत प्रशासनाचे व्यवस्थापन
 ड) युद्ध जाहीर करणे
- ७) गुप्त राजनय म्हणजे काय?
 अ) गुप्तपणे केलेल्या वाटाघाटी ब) सार्वजनिकरित्या केलेली चर्चा
 क) स्थानिक समस्यांवर चर्चा ड) आर्थिक करार
- ८) शिखर परिषद म्हणजे काय?
 अ) सांस्कृतिक कार्यक्रम ब) स्थानिक नेत्यांची बैठक
 क) राष्ट्रप्रमुखांमधील थेट बैठक ड) आर्थिक व्यापार चर्चा
- ९) राजदूतांना विशेषाधिकार का दिले जातात?
 अ) आर्थिक लाभासाठी
 ब) त्यांच्या वैयक्तिक फायद्यासाठी
 क) स्थानिक कायदे मोडण्यासाठी
 ड) त्यांच्या कर्तव्याच्या सुरक्षिततेसाठी
- १०) दूतावासाची मुख्य भूमिका काय आहे?
 अ) परदेशात देशाचे प्रतिनिधित्व करणे
 ब) स्थानिक कायदे लागू करणे
 क) आर्थिक व्यापार नियंत्रित करणे
 ड) स्थानिक निवडणूका आयोजित करणे
- ११) खुल्या राजनयाचे फायदे काय आहेत?
 अ) आर्थिक लाभ
 ब) गुप्तता आणि सुरक्षितता
 क) स्थानिक कायद्यांचे पालन
 ड) पारदर्शकता आणि जनतेचा विश्वास
- १२) परराष्ट्र व्यवहार विभागाचे मुख्य कार्य काय आहे?
 अ) स्थानिक सुरक्षा व्यवस्था पाहणे
 ब) धोरणाची केवळ अंमलबजावणी
 क) धोरण निर्मिती आणि निर्देश देणे
 ड) व्यापार कर गोळा करणे

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) १२
- अ) शीतयुद्धोत्तर काळात राजनयाच्या भूमिकेत कोणते मोठे बदल झाले आहेत?
- ब) परराष्ट्र धोरण निर्मितीच्या प्रक्रियेतील विविध टप्पे सविस्तर स्पष्ट करा.
- क) राजनैतिक विशेषाधिकार म्हणजे काय?
- ड) राजदूतांमध्ये आवश्यक असणारे गुण आणि त्यांना पार पाडावी लागणारी कार्ये लिहा.
- इ) परराष्ट्र व्यवहार विभाग आणि दूतावास यांच्यातील संबंधांचे महत्व विशद करा.
- ई) परराष्ट्र धोरणाचे प्रमुख उद्दिष्ट्ये थोडक्यात स्पष्ट करा.
- प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) १२
- अ) खुला राजनय
- ब) परिषद राजनय
- क) शिखर राजनय
- ड) गुप्त राजनय
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १२
- अ) राजनय म्हणजे काय सांगून राजनयाची स्वरूप आणि प्रमुख उद्दिष्ट्ये विशद करा.
- किंवा**
- ब) परराष्ट्र धोरण म्हणजे काय? त्याचे स्वरूप, आणि आंतरराष्ट्रीय राजकारणातील महत्व सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.५ परराष्ट्र धोरण निर्मिती प्रक्रियेत प्रसारमाध्यमे आणि जनमत कशाप्रकारे महत्वपूर्ण भूमिका बजावतात, याचे सविस्तर विश्लेषण करा. १२

Seat No.	
----------	--

Set

P

M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New) (NEP CBCS)
Examination: October/November - 2025
Foreign Policy and Diplomacy (230109405)

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
 Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Choose the correct alternatives from the option.

12

- 1) What is the main objective of foreign policy?
 - a) Protection of national interests
 - b) Only military expansion
 - c) Creating domestic laws
 - d) Organization of political parties

- 2) Which of the following is an 'internal determinant' factor of foreign policy?
 - a) International organizations
 - b) International law
 - c) Geographical location
 - d) Behavior of other nations

- 3) What is the diplomacy called when many nations gather to discuss global or regional issues?
 - a) Summit diplomacy
 - b) Conference diplomacy
 - c) Bilateral diplomacy
 - d) Secret diplomacy

- 4) Which quality of a diplomat is considered most important?
 - a) Bold military skill
 - b) Knowledge of agriculture
 - c) Artistic painting
 - d) Excellent communication and negotiation skill

- 5) By what are the special rights and privileges granted to a diplomat under international law controlled?
 - a) World Trade Organization (WTO)
 - b) Vienna Convention
 - c) National Penal Code
 - d) United Nations Security Council (UNSC)

- 6) What is the main objective of Diplomacy?
 - a) Resolving conflict by using force
 - b) Achieving national interests through negotiation
 - c) Management of internal administration
 - d) Declaring war

- 7) What is Secret Diplomacy?
- a) Negotiations conducted secretly
 - b) Discussion held publicly
 - c) Discussion on local issues
 - d) Economic agreement
- 8) What is a Summit Conference?
- a) Cultural program
 - b) Meeting of local leaders
 - c) Direct meeting between Heads of State
 - d) Economic trade discussion
- 9) Why are privileges given to diplomats?
- a) For economic gain
 - b) For their personal benefit
 - c) To break local laws
 - d) For the security of their duties
- 10) What is the main role of an Embassy?
- a) Representing the country abroad
 - b) Implementing local laws
 - c) Controlling economic trade
 - d) Organizing local elections
- 11) What are the advantages of Open Diplomacy?
- a) Economic benefit
 - b) Secrecy and security
 - c) Adherence to local laws
 - d) Transparency and public trust
- 12) What is the main function of the Foreign Affairs Department?
- a) Overseeing local security arrangements
 - b) Only policy implementation
 - c) Policy formulation and issuing directives
 - d) Collecting trade taxes

Q.2 Answer the following questions. (Any Four)

12

- a) What major changes have occurred in the role of diplomacy in the Post-Cold War era?
- b) Elaborate on the various stages in the process of foreign policy formulation.
- c) What are diplomatic privileges and immunities?
- d) Write down the qualities required in diplomats and the functions they must perform.
- e) Elaborate on the importance of the relationship between the Foreign Affairs Department and the Embassy.
- f) Briefly explain the main objectives of foreign policy.

Q.3 Write Short Notes. (Any Two)

12

- a) Open Diplomacy
- b) Conference Diplomacy
- c) Summit Diplomacy
- d) Secret Diplomacy

- Q.4 Answer the following question in detail. (Any One) 12**
- a)** What is Diplomacy? Explain its nature and principal objectives.
 - b)** What is Foreign Policy? Elaborate on its nature and its importance in international politics.
- Q.5 Analyze in detail how mass media and public opinion play a significant role in the process of foreign policy formulation. 12**

- ७) सन १९५४ मध्ये श्रीलंकेतील ——— येथे अलिप्ततावादी चळवळीची निर्मिती झाली.
 अ) कँडी ब) त्रिंकामाली
 क) कोलंबो ड) उंबुला
- ८) पंचशील तत्त्वाची बांधणी कोणत्या राष्ट्रांनी केली?
 अ) भारत आणि पाक ब) भारत आणि श्रीलंका
 क) भारत आणि चीन ड) भारत आणि नेपाळ
- ९) पंडित नेहरुंच्या अलिप्ततावादाच्या संकल्पनेला कोणत्या जागतिक नेत्याने प्रतिसाद दिला?
 अ) गमाल अब्दुल नासर ब) मार्शल टिटो
 क) सुकार्णो ड) वरील सर्व
- १०) अलिप्ततेच्या संकल्पनेला कोणत्या परिषदेत पूर्ण स्वरूप आले?
 अ) याल्टा ब) बांडुंग
 क) बेलग्रेड ड) कैरो
- ११) सन ——— मधील पोखरण-२ अणुस्फोटानंतर भारताकडे १५० ते २०० आण्विक शस्त्रास्त्रे आहेत असा अधिकृत आण्विक शस्त्रास्त्र असलेले राज्य म्हणून जाहीर केला गेला.
 अ) १९७४ ब) १९९८
 क) २००० ड) २०२३
- १२) २००६ साली नवी दिल्ली येथे डॉ. मनमोहनसिंग आणि राष्ट्राध्यक्ष जॉर्ज डब्ल्यू बुश यांच्यामधील कराराने ——— देशाच्या संबंधामध्ये आमूलाग्र परिवर्तन घडून आले.
 अ) भारत आणि अमेरिका ब) भारत आणि फ्रान्स
 क) भारत आणि रशिया ड) यापैकी नाही
- १३) इराण आणि भारत यांच्या दरम्यान नैसर्गिक गॅस पाईपलाईन कोणत्या देशातून येणार आहे?
 अ) चीन ब) श्रीलंका
 क) पाकिस्तान ड) बांगलादेश
- १४) १९६२ साली भारताचे ——— या देशाबरोबर युद्ध झाले होते.
 अ) पाकिस्तान ब) श्रीलंका
 क) नेपाळ ड) चीन

१५) भारत व चीन यांच्या दरम्यान २१ व्या शतकातील एक समविभाजित स्वप्न या करारावर भारताच्यावतीने कोणी सही केली होती?

- अ) डॉ. मनमोहन सिंग ब) अटलबिहारी वाजपेयी
क) इंद्रकुमार गुजराल ड) राजीव गांधी

१६) सन १९७१ साली भारताच्या मदतीने कोणता देश निर्माण झाला?

- अ) नेपाळ ब) भूतान
क) इराण ड) बांगलादेश

प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार)

१६

- अ) परराष्ट्र धोरणाची उद्दिष्टे सांगा.
ब) परराष्ट्र धोरण निर्मिती प्रक्रिया थोडक्यात लिहा.
क) भारताचे श्रीलंकेशी असलेले संबंध स्पष्ट करा.
ड) परराष्ट्र धोरण निर्धारक करणारा भौगोलिक घटक लिहा.
इ) भारताचे पाकिस्तान सोबतचे संबंध स्पष्ट करा.
ई) धर्म आणि नेतृत्व यांचा परराष्ट्र धोरणावर कसा प्रभाव पडतो?

प्र.३ खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

१६

- अ) परराष्ट्र धोरणाचा अर्थ सांगून स्वरूप स्पष्ट करा.
ब) भारताचे चीनशी असलेले संबंध स्पष्ट करा.
क) भारतीय परराष्ट्र धोरणातील परराष्ट्र मंत्रालयाची भूमिका विशद करा.
ड) भारताचे अमेरिकेसोबतचे संबंध स्पष्ट करा.

प्र.४ दीर्घोत्तरी उत्तरे लिहा.

१६

- अ) भारताचे नेपाळ, भूतान आणि बांगलादेश सोबतचे संबंध स्पष्ट करा.

किंवा

- ब) पंचशील तत्त्वे आणि अलिप्ततावादी चळवळ सविस्तर लिहा.

प्र.५ दीर्घोत्तरी उत्तर लिहा.

१६

- भारताचे रशियाशी असलेले संबंध सविस्तर स्पष्ट करा.

- 9) Which world leader responded to Pandit Nehru's concept of separatism?
 a) Gamal Abdul Nasr b) Marshal Tito
 c) Sukarno d) All of the above
- 10) The concept of alienation took full shape at which conference?
 a) Yalta b) Bandung
 c) Belgrade d) Cairo
- 11) In _____ India has 150-200 nuclear weapons after Pokhran-II nuclear blast it was declared an official nuclear weapon state.
 a) 1974 b) 1998
 c) 2000 d) 2023
- 12) In 2006, an agreement between Dr. Manmohan Singh and President George W. Bush in New Delhi _____. There was a paradigm shift in the relationship between the country.
 a) India and America b) India and France
 c) India and Russia d) None of these
- 13) The natural gas pipeline between Iran and India will come from which country?
 a) China b) Sri Lanka
 c) Pakistan d) Bangladesh
- 14) In 1962, India There was a war with this country.
 a) Pakistan b) Sri Lanka
 c) Nepal d) China
- 15) Who signed the 21st Century Common Dream Agreement between India and China on Behalf of India?
 a) Dr. Manmohan Singh b) Atal Bihari Vajpayee
 c) Inder Kumar Gujral d) Rajiv Gandhi
- 16) Which country was created with the help of India in 1971?
 a) Nepal b) Bhutan
 c) Iran d) Bangladesh

Q.2 Write short answers. (Any Four)

16

- a) State foreign policy objectives.
- b) Write briefly about the foreign policy-making process.
- c) Explain India's relations with Sri Lanka.
- d) Write down the geographical factor that determines foreign policy.
- e) Explain India's relations with Pakistan.
- f) How do religion and leadership influence foreign policy?

- Q.3 Answer the following questions. (Any Two)** **16**
- a) Explain the meaning of foreign policy.
 - b) Explain India's relations with China.
 - c) Explain the role of the Ministry of External Affairs in Indian Foreign Policy.
 - d) Explain India's relations with the US.
- Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One)** **16**
- a) Explain India's relations with Nepal, Bhutan and Bangladesh.
- OR**
- b) Write in detail the Panchsheel principles and the Non-Aligned Movement.
- Q.5 Answer the following question in detail.** **16**
- Explain India's relations with Russia in detail.

Seat No.	
----------	--

Set P

एम.ए. (Political Science) (सत्र – IV) (नवीन/जुना) (CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर/नोव्हेंबर – २०२५
Local Self Government in Maharashtra (MA02402)

वार, दिनांक : गुरुवार, ३०-१०-२०२५
 वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

कमाल गुण: ८०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 २) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

१६

- १) प्रत्येक ग्रामपंचायतीमध्ये ग्रामसभेची केली जाते ज्यामध्ये ——— चा समावेश होतो.
 - अ) गावात राहणारा प्रत्येक नागरिक
 - ब) गावातील संपूर्ण स्त्री-पुरुष लोकसंख्या
 - क) गावात राहणारा प्रत्येक प्रौढ पुरुष
 - ड) गावातील प्रत्येक शेतकरी
- २) पंचायतींना सोपवल्या जाणाऱ्या बाबींची यादी ——— यामध्ये दिली आहे.
 - अ) अकरावी अनुसूची
 - ब) बारावी अनुसूची
 - क) सातवी अनुसूची
 - ड) राज्य यादी
- ३) पंचायती राजच्या त्रिस्तरीय प्रणालीचा पाया म्हणून कोणत्या संस्थेला ओळखले जाते?
 - अ) ग्रामसभा
 - ब) ग्रामपंचायत
 - क) जिल्हा परिषद
 - ड) पंचायत समिती
- ४) पंचायती राज संस्थेचे जास्तीत जास्त उत्पन्नाचे स्रोत ——— आहे.
 - अ) स्थानिक कर
 - ब) प्रादेशिक निधी
 - क) सरकार अनुदान देते
 - ड) केंद्र सरकारचा हिस्सा महसूल
- ५) शहरी स्थानिक स्वराज्य संस्थांना कोणत्या घटनादुरुस्ती कायद्याने घटनात्मक दर्जा प्राप्त झाला आहे?
 - अ) ७२ वा
 - ब) ७३ वा
 - क) ७४ वा
 - ड) ७५ वा

- ६) पंचायती राज व्यवस्था — या कारणासाठी स्वीकारण्यात आली.
 अ) लोकांना राजकारणाची जाणीव करून देणे
 ब) लोकशाहीमध्ये सत्तेचे विकेंद्रीकरण करणे
 क) शेतकऱ्यांना शिक्षित करणे
 ड) वरीलपैकी काहीही नाही
- ७) भारतातील स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे जनक कोणाला मानले जाते?
 अ) लॉर्ड मायो
 ब) आचार्य विनोबा भावे
 क) महात्मा गांधी
 ड) लॉर्ड रिपन
- ८) पंचायती राज संस्थांमध्ये महिलांना — टक्के राखीव प्रतिनिधीत्व दिले जाते.
 अ) २५
 ब) ३३
 क) १७
 ड) ५०
- ९) नगरपालिकेच्या प्रशासकीय प्रमुखास — म्हणतात.
 अ) मुख्याधिकारी
 ब) नगराध्यक्ष
 क) तहसीलदार
 ड) नगरसेवक
- १०) ग्रामपंचायतीचा प्रमुख म्हणून कोणाला ओळखले जाते?
 अ) सरपंच
 ब) मुखिया
 क) प्रधान
 ड) महापौर
- ११) पंचायतींच्या निवडून आलेल्या सदस्यांना कार्यकाळ किती वर्ष असतो?
 अ) १ वर्ष
 ब) २ वर्षे
 क) ३ वर्षे
 ड) ५ वर्षे
- १२) भारतीय राज्यघटनेतील कोणते कलम स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या स्थापनेशी संबंधित आहे?
 अ) कलम ४०
 ब) कलम २४३
 क) कलम ३७०
 ड) कलम ५१ A
- १३) — पंचायत आणि नगरपालिकांच्या निवडणुका घेतात.
 अ) राज्य सरकार
 ब) केंद्र सरकार
 क) राज्य निवडणूक आयोग
 ड) केंद्रीय निवडणूक आयोग
- १४) जर पंचायत विसर्जित केली गेली, तर निवडणुका या — कालावधीच्या आत घ्याव्या लागतात.
 अ) एक-महिना
 ब) तीन महिने
 क) सहा महिने
 ड) एक वर्ष

- १५) मंडल पंचायतींनी शिफारस केली होती:
- अ) बलवंत राय मेहता समिती ब) नरसिंहन समिती
क) अशोक मेहता समिती ड) वेंगल राव समिती
- १६) पंचायत निवडणुकीत उभे राहण्यासाठी पात्र ठरलेल्या व्यक्तीचे वय खालीलप्रमाणे पूर्ण झालेले असावे.
- अ) २१ वर्षे ब) १८ वर्षे
क) २५ वर्षे ड) ३० वर्षे

- प्र.२ टिपा लिहा. (कोणत्याही चार) १६
- अ) ग्रामसभा म्हणजे काय?
ब) सरपंचाची कार्ये स्पष्ट करा.
क) पंचायत समितीची रचना, अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
ड) स्थानिक स्वराज्य संस्थांचे महत्त्व स्पष्ट करा.
इ) नगराध्यक्षाची कार्ये स्पष्ट करा.
ई) अशोक मेहता समितीच्या शिफारशी स्पष्ट करा.
- प्र.३ खालील प्रश्नांची तपशीलवार उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) १६
- अ) स्थानिक स्वराज्य संस्थांची उत्पत्ती आणि विकास स्पष्ट करा.
ब) ग्रामपंचायतीची कार्ये स्पष्ट करा.
क) ७३ वी घटनादुरुस्ती स्पष्ट करा.
ड) नगरपालिका रचना, अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
- प्र.४ खालील प्रश्नांची सविस्तर उत्तरे लिहा. (कोणताही एक) १६
- अ) जिल्हा परिषदेची रचना, अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.
किंवा
ब) ७४ व्या घटनादुरुस्ती कायद्याची मुख्य वैशिष्ट्ये कोणती आहेत?
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १६
- महानगरपालिकेची रचना, अधिकार आणि कार्ये स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New/Old) (CBCS)
Examination: October/November - 2025
Local Self Government in Maharashtra (MA02402)

Day & Date: Thursday, 30-10-2025
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative. 16

- 1) The Gram Panchayats are elected by Gram Sabhas consisting of: _____
 a) every citizen living in a village
 b) entire male and female population of the village
 c) every adult male living in a village
 d) every farmer of the village

- 2) The list of items which may be entrusted to the Panchayats is given in the: _____.
 a) Eleventh Schedule b) Twelfth Schedule
 c) Seventh Schedule d) State List

- 3) Which is at the bottom of the three-tier system of Panchayati Raj?
 a) Municipality b) Gram Panchayat
 c) Zila Parishad d) Panchayat Samiti

- 4) The source of maximum income to Panchayati Raj institution is _____.
 a) local taxes b) regional funds
 c) government grants d) share in Union Govt. revenue

- 5) Urban local self-government has received constitutional status with the Amendment Act: _____.
 a) 72nd b) 73rd
 c) 74th d) 75th

- 6) The Panchayati Raj System was adopted to: _____.
 a) make people aware of politics
 b) decentralize the power of democracy
 c) educate the peasants
 d) None of the above

- 7) Father of local self-government in India is: _____.
 a) Lord Mayo b) Acharya Vinoba Bhave
 c) Mahatma Gandhi d) Lord Ripon

- 8) _____ % Special representation in Panchayati Raj Institutions is given to women.
a) 25
b) 33
c) 17
d) 50
- 9) Who is the administrative head of a Municipality?
a) Chief administrative officer
b) Mayor
c) Tahsildar
d) Corporator
- 10) Head of Gram Panchayat is known as: _____.
a) Sarpanch
b) Chief
c) Pradhan
d) Mayor
- 11) The term of office of elected members of Panchayats is: _____.
a) 1 year
b) 2 years
c) 3 years
d) 5 years
- 12) Which Article of the Constitution of India deals with the establishment of local self- government bodies?
a) Section 40
b) Section 243
c) Section 370
d) Section 51A
- 13) _____ conducts elections to Panchayats and Municipalities?
a) State Government
b) Central Government
c) State Election Commission
d) Central Election Commission
- 14) If a Panchayat is dissolved, elections are to be held within: _____.
a) One-month
b) Three months
c) Six months
d) One year
- 15) Mandal Panchayats were recommended by: _____.
a) Balwant Rai Mehta Committee
b) Narasimhan Committee
c) Ashok Mehta Committee
d) Vengal Rao Committee
- 16) A person to be qualified for standing in a panchayat election must have attained the age of: _____.
a) 21 years
b) 18 years
c) 25 years
d) 30 years

Q.2 Write short answers. (Any Four)

16

- What do you mean by a Gram Sabha?
- Explain the Functions of the Sarpanch.
- Explain the Composition, Powers and Functions of Panchayat Samiti.
- Importance of Local Self Government.
- Explain the Functions of Mayor of panchayat samiti.
- Explain the Ashok Mehta Committee Report.

- Q.3 Answer the following questions. (Any Two) 16**
- a) Origin & Development of Local Self Government.
 - b) Functions of Gram Panchayat.
 - c) 73 rd. Constitutional Amendment.
 - d) Composition, Powers and Functions Municipality.
- Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) 16**
- a) Explain the Composition, Powers and Functions of Zilla Parishad.
- OR**
- b) What are the main features of 74th Constitutional Amendment Act?
- Q.5 Answer the following question in detail. 16**
- Explain the Composition, Powers and Functions of Municipal Corporation.

Seat No.	
-----------------	--

एम.ए (Political Science) (सत्र - IV) (नवीन / जुना) (CBCS) परीक्षा:
ऑक्टोबर / नोव्हेंबर – २०२५
Indian Federalism (MA02406)

वार, दिनांक: मंगळवार, ०४-११-२०२५
वेळ: दुपारी ०३:०० ते ०६:००

कमाल गुणः ८०

सूचना : १) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
२) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.१ खालील दिलेले योग्य पर्याय निवडून गाळलेल्या जागा भरा.

33

- १) भारतीय संघराज्याची निर्मिती कोणत्या पद्धतीने झालेली आहे?
अ) केंद्राकर्षी
ब) एकात्म
क) केंद्रोत्सारी
ड) केंद्राकर्षी-केंद्रोत्सारी
- २) केंद्र आणि प्रांतांमध्ये कायदेविषयक अधिकारांची विभागणी — या कायद्याने झाली.
अ) भारत सरकार कायदा १९३५
ब) भारत सरकार कायदा १९१९
क) भारत सरकार कायदा १८९२
ड) भारत सरकार कायदा १८६१
- ३) कलम २४६ अ नुसार — कराच्या संदर्भात कायदे करण्याचा अधिकार आहे.
अ) वस्तू व सेवा कर
ब) मुद्रांक शुल्क
क) आयकर
ड) निर्यात शुल्क
- ४) भारतीय संघराज्याच्या संरक्षणाची जबाबदारी — वर आहे.
अ) पंतप्रधान
ब) भारताचे राष्ट्रपती
क) उप-राष्ट्रपती
ड) सर्वोच्च न्यायालय
- ५) खालीलपैकी कोणत्या सरकारचे दोन किंवा अधिक स्तर आहेत?
अ) साम्यवादी सरकार
ब) आघाडी सरकार
क) संघराज्य सरकार
ड) एकात्म सरकार
- ६) खालीलपैकी कोणते संघराज्याचे वैशिष्ट्य नाही?
अ) सरकारचे दोन स्तर
ब) सरकारचे वेगवेगळे स्तर समान नागरिकांवर शासन चालवता
क) सर्वोच्च न्यायालयाची तरतूद
ड) वरीलपैकी एकही नाही

- ७) ——— प्रकारच्या संघराज्यामध्ये घटकराज्ये केंद्र सरकारवर अवलंबून असतात.
 अ) सहकारी संघराज्य ब) एकात्म संघराज्य
 क) सौदेबाजीचे संघराज्य ड) असममितीय संघराज्य
- ८) ——— कायदे मंडळ हे भारतीय संघराज्याचे वैशिष्ट आहे.
 अ) एकगृही ब) द्विगृही
 क) तिनगृही ड) बहुगृही
- ९) कोणत्या कालखंडात देशातील अनेक राज्यांमध्ये प्रादेशिक राजकीय पक्षांचा उदय झाला?
 अ) १९९० नंतरचा कालखंड ब) २००० नंतरचा कालखंड
 क) १९८० नंतरचा कालखंड ड) १९७० नंतरचा कालखंड
- १०) भारतीय राज्यघटनेच्या ——— कलमात नवीन घटक राज्य निर्मिती आणि विद्यमान राज्यांची क्षेत्र, सीमा अथवा नावे यामध्ये बदल करणे याची तरतूद आहे.
 अ) १ ल्या ब) ३ व्या
 क) ५ व्या ड) ७ व्या
- ११) २०१९ मध्ये ——— हे नवीन केंद्रशासित प्रदेश निर्माण करण्यात आला.
 अ) जम्मू आणि काश्मीर ब) गोवा
 क) दमण-दीव ड) तेलंगणा
- १२) खालीलपैकी कोणता विषय समवर्ती यादीत येतो?
 अ) संरक्षण ब) शेती
 क) विवाह ड) चलन
- १३) वस्तू व सेवा कर (GST Act) कायदा ——— यावर्षी मंजूर झाला.
 अ) २००५ ब) २०१६
 क) २०२० ड) २०२१
- १४) कलम २६३ नुसार ——— यांना आंतरराज्य परिषद नियुक्त करण्याचा अधिकार आहे.
 अ) सर्वोच्च न्यायालय ब) राष्ट्रपती
 क) राज्यपाल ड) उच्च न्यायालय
- १५) १९८३ साली केंद्र सरकारने केंद्र-राज्य संबंधाविषयी ——— ची स्थापना केली?
 अ) सरकारिया समिती ब) राजमन्नर समिती
 क) दत्त समिती ड) यापैकी नाही
- १६) ——— कलमाद्वारे केंद्र आणि राज्यांमध्ये केंद्रयादी, राज्ययादी व समवर्ती सूचीद्वारे अधिकारांचे वाटप केलेले आहे.
 अ) कलम २४५ ब) कलम २४६
 क) कलम २४८ ड) कलम २५०

- प्र.२ खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार) १६
- अ) संघराज्य व्यवस्थेतील प्रादेशिक राजकीय पक्षांची भूमिका.
 ब) राज्य स्वायत्ततेच्या मागणीची उदाहरण द्या.
 क) केंद्रोत्सारी संघराज्यात्मक व्यवस्था म्हणजे काय?
 ड) आधुनिक संघराज्यातील केंद्रीकरणाच्या प्रवृत्ती.
 इ) केंद्र-राज्य संबंध आणि काश्मीर.
 ई) एकात्म शासन व्यवस्था म्हणजे काय?
- प्र.३ टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) १६
- अ) संघराज्याचे प्रकार स्पष्ट करा.
 ब) भारतीय संघराज्याचे बदलते स्वरूप.
 क) केंद्र सरकारचे उत्पन्नाचे स्रोत सांगा.
 ड) केंद्र राज्य संबंधात राज्यपालाची भूमिका.
- प्र.४ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. (कोणताही एक) १६
- अ) भारतीय संघराज्याची वैशिष्ट्ये सांगा.
 किंवा
 ब) केंद्र-राज्य आर्थिक संबंध आणि वस्तू व सेवा कर (GST)
- प्र.५ खालील प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा. १६
- प्रादेशिक राजकीय पक्षांचा उदय आणि त्यांच्या संघराज्य प्रक्रियेवरील प्रभाव स्पष्ट करा.

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Political Science) (Semester - IV) (New/Old) (CBCS)
Examination: October/November - 2025
Indian Federalism (MA02406)

Day & Date: Tuesday, 04-11-2025
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

Instructions: 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 Select the correct alternative.

16

- 1) State by which way Indian Federation is created?
 - a) Centripetal
 - b) Union
 - c) Centrifugal
 - d) Centripetal-Centrifugal
- 2) Legislative powers between the centre and provinces are divided by _____.
 - a) Govt. of India Act- 1935
 - b) Govt. of India Act- 1919
 - c) Govt. of India Act- 1892
 - d) Govt. of India Act- 1861
- 3) According to Article 246A the power to make laws in respect of _____ taxes.
 - a) GST
 - b) Stamp duty
 - c) Income Tax
 - d) Export Duties
- 4) _____ is the guardian of Indian federalism.
 - a) Prime Minister
 - b) President
 - c) Vice-President
 - d) The Supreme Court
- 5) Which of the following government has two or more levels?
 - a) Communist Government
 - b) Coalition Government
 - c) Federal Government
 - d) Unitary Government
- 6) Which of the following is not a feature of federalism?
 - a) Two levels of government
 - b) Different tiers of Government govern the same Citizens
 - c) Supreme Court
 - d) None of the above
- 7) In a _____ type federation, the constituent states depend on the central government.
 - a) Cooperative
 - b) Unitarian
 - c) Bargaining federalism
 - d) Asymmetric federalism
- 8) _____ legislature is a feature of the Indian Union.
 - a) Unicameral (Single House)
 - b) Bicameral (Two Houses)
 - c) Three House
 - d) Multi House

- 9) Which period regional political parties rise in many states of the country?
a) Period after 1990 b) Period after 2000
c) Period after 1980 d) Period after 1970
- 10) _____ Article of the Indian Constitution provides for creation of new constituent states and changes in the territories, boundaries or names of existing states.
a) 1st b) 3rd
c) 5th d) 7th
- 11) In 2019 _____ the new union territory was created.
a) Jammu and Kashmir b) Goa
c) Daman-Diu d) Telangana
- 12) Which of the following subject comes under the Concurrent list?
a) Defense b) Agriculture
c) Marriage d) Currency
- 13) Goods and Services Tax (GST Act.) was passed in _____ year.
a) 2005 b) 2016
c) 2020 d) 2021
- 14) According to Section 263 _____ has the power to appoint Inter- State Councils.
a) Supreme Court b) President
c) Governor d) High Court
- 15) _____ is appointed by the central Government on Union-state relation in 1983.
a) Sarkaria Commission b) Rajmanner Committee
c) Datt Committee d) None of the Above
- 16) The Article divides the powers between the Centre and the States through Central List, State List and Concurrent List.
a) Article 245 b) Article 246
c) Article 248 d) Article 250

Q.2 Write short answers. (Any Four)**16**

- a) Role of Regional Political Party in Federal system
- b) Give an example of Demand of State Autonomy.
- c) What is Centrifugal Federal System?
- d) Centralizing tendencies in modern federalism
- e) Centre-State relations with reference to Kashmir
- f) What is Unitary Government System?

Q.3 Short Notes. (Any Two)**16**

- a) Types of Federalism
- b) Changing nature of Indian Federal System
- c) State the centre's financial sources.
- d) Role of Governor in Centre-State Relations

Q.4 Answer the following questions in detail. (Any One) **16**

a) State the features of the Indian federalism.

OR

b) Explain Centre-State Economic relations and GST.

Q.5 Answer the following questions in detail. **16**

Explain the emergence of regional political parties and their impact on Federal Process.